

erdélyi riport

H E T I   H Í R M A G A Z I N
XIV. ÉVFOLYAM (42.) SZÁM – 2014. OKTÓBER 3.

Partium

és progresszió **RIPORT**

Több mint

tankönyvkáosz **OKTATÁS**

Cristian Pârvulescu,

Balázs Péter **INTERJÚ**

Gazdag jelöltkínálat novemberre

Indul a kampány

JÖVŐ JÓÉT.
11. 2014

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

ÉDESES ANNA

REGÉNY A SZÍNPADON

Színpadra alkalmazta és rendezte:
LENDVAI ZOLTÁN

CSÍKSZEREDA
ÖNKORMÁNYZATI
SZÍNHÁZ

jegypénztár: 0266-314472
www.csikjatekszin.ro

tartalom

HETI MÉRLEG

4–6 A hét hírei

Szűcs László: .....

AKTUÁLIS

7–8 Cseke Péter Tamás:

Gazdag jelöltkínálat

novemberre

INTERJÚ

9–10 Cseke Péter Tamás:

„Ponta győzelmében
érdekelt Bănescu” – Cristian
Părvulescu politológus, a Pro
Democratia Egyesület elnöke

RIPORT

11–13 Tasnádi-Sáhy Péter:

Partium és progresszió

NÉZŐPONT

14 Szilágyi Aladár:

Gutenberg után

OKTATÁS

15–17 Parászka Boróka:

Több mint tankönyvkáosz –
Új tanterv, régi tankönyvek
a hazai közoktatásban

INTERJÚ

18–19 Gál Mária: A közös
ellenség felülírja a korábbi
ellentéteket – Balázs Péter
volt külügyminiszter,
a Corvinus egyetem
és a CEU professzora

TÁRSADALOM

20–21 Kustán Magyar

Attila: Embertervek –

a transzhumanista mozgalom

TÉKA

22 Parászka Boróka:

A tizedik napon – Csobánka
Zsuzsa Hiányzó test című
kötetéről

IFJÚSÁG

23–25 Borsi Balázs: Sportra

hangolva Püspökfürdőn

– a MIÉRT Akadémia

konferenciája

MOZIMUSTRA

26 Kustán Magyar Attila:

Egy telefon, egy helyszín

CÍMLAPFOTÓ: HAÁZ SÁNDOR/MTI

ERDÉLYI RIPIORT –
KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS HETILAP
XIII. ÉVF. 38. (542.) SZÁM

FŐSZERKESZTŐ: SZÜCS LÁSZLÓ

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: MARKÓ BÉLA
(ELNÖK), TIBORI SZABÓ ZOLTÁN,
GÁLFALVI ZSOLT, VISKY ANDRÁS,
JAKOBOVITS MIKLÓS (1936-2012)

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ: STANIK ISTVÁN

KINDE ANNAMÁRIA (1956-2014)

MUNKATÁRSAK: CSEKE PÉTER TAMÁS,
KUSTÁN MAGYARI ATTILA,
PARÁSZKA BORÓKA, SIMON JUDIT,
SZILÁGYI ALADÁR, TASNÁDI-SÁHY PÉTER,
BORSI BALÁZS

MŰSZAKI SZERKESZTŐK:

BÁLINT ALÍZ, BENKŐ J. ZOLTÁN

SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR: FODOR JUDIT

ÁLLANDÓ SZERZŐK: GÁL MÁRIA,
KŐRÖSSI P. JÓZSEF, SIKE LAJOS, SZÉKEDI
FERENC, SZÉKELY ERVIN, ZSEHRÁNSZKY
ISTVÁN, VARGA MELINDA, TAMÁS PÁL
DESIGN: MIHÁLY LÁSZLÓA KÓS KÁROLY AKADÉMIA ALAPÍTVÁNY
MEGBÍZÁSÁBÓL KIADJA

A RIPIORT KIADÓ KFT., NAGYVÁRAD.

FELELŐS KIADÓ: SIMON JUDIT

ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ: BÉRES ATTILA

ADMINISZTRÁCIÓ: POZMAN ERIKA,
DUNSOARA BRIGITTA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

410161 NAGYVÁRAD (ORADEA),

MAGNOLIEI U. 29.

TELEFON/FAX: +40/259/419-924

E-MAIL: RIPIORTKIADO@GMAIL.COM

ELŐFIZETÉSI DÍJSZABÁSAINK: 3 HÓNAPRA
30 LEJ, 6 HÓNAPRA 50 LEJ, EGY ÉVRE 90 LEJ.

MAGYARORSZÁGI ELŐFIZETÉSI DÍJAK:

3 HÓNAPRA 5.000 FORINT, 6 HÓNAPRA
8.500 FORINT, EGY ÉVRE 15.000 FORINT.

BANKSZÁMLASZÁM:

RON: BANCA TRANSILVANIA ORADEA

RO57 BTRL 0050 1202 5360 21XX;

HUF: BANCA TRANSILVANIA ORADEA

RO30 BTRL 0051 2202 5360 21XX –

SWIFT: BTRLRO22.

KÉSZÜLT A NAGYVÁRADI

EUROPRINT NYOMDÁBAN.

FELELŐS VEZETŐ: DERZSI ÁKOS

ISSN 1583-3402

röviden

■ **Esküt tett az Országgyűlésben** Szijjártó Péter magyar külgazdasági és külügy-miniszter, akit Áder János államfő szeptember 23-ai hatállyal nevezett ki. Az Országgyűlés külügyi, európai ügyi, gazdasági, valamint nemzeti összetartozási bizottsága támogatta kinevezését. A politikus azt mondta, a magyar külpolitikát meg kell újítani az új világrend követelményeinek megfelelően, így a külpolitika feladata a magyar gazdasági érdekek érvényesítése. Szijjártó az uniós biztosnak jelölt Navracsics Tibort váltja.

■ **Artur Mas katalán elnök** kitűzte a Katalónia tartomány elszakadásáról szóló, a spanyol központi kormány által alkotmányellenesnek tartott népszavazást november 9-re. A spanyol kormány kilátásba helyezte, hogy mindent elkövet a népszavazás megakadályozására. Madrid azt tervezi, hogy az alkotmánybíráson támadja meg a katalán parlament által elfogadott népszavazási törvényét, s ezzel eléri a referendum felfüggesztését.

■ **Fellebbezett a kolozsvári polgármesteri hivatal a bírósági ítélet ellen, amely kétnyelvű – román és magyar – helységnévtáblák kihelyezésére kötelezte, ezért újabb bírósági forduló következik.** Oana Buzatu városházi szóvivő szerint a hivatal jogi osztálya által megfogalmazott indoklás nem nyilvános. A szóvivő szerint a városháza gyakorlata, hogy fellebbez a számára kedvezőtlen ítéletek ellen, amíg erre van lehetősége. A Kolozs Megyei Törvényszék alapfokú ítéletében a Hollandiában bejegyzett Európai Magyar Emberjogi Alapítvány keresete alapján kötelezte a hivatalt a kétnyelvű táblák kihelyezésére.

Osztogatás választás előtt

A kormány eltörölt több megszorító intézkedést, amelyeket 2009-ben hozott az előző kabinet. Feloldják azt a tiltást, amely művészek, sportolók és tudósok érdemjuttatására vonatkozott. Ezeket az Emil Boc vezette kormány függesztette fel, miután Románia 2009-ben 20 milliárd euró készenléti hitel-megállapodás megkötésére szorult a Nemzetközi Valutaalappal.

Liviu Dragnea miniszterelnök-helyettes a kormányülés után bejelentette, hogy az 1650 érintett személy három minimálbérenyi havi juttatásra jogosult az érdemjuttatás folyósítása révén.

A kormány egy másik döntése a helyi önkormányzatok támogatásáról szól: több olyan könnyítést enged a kabinet az önkormányzatoknak, amelynek révén egyebek mellett korábban meghatározott létszám fölött alkalmazhatnak munkavállalókat. A létszámstop feloldása az oktatásra és az egészségügyre egyaránt vonatkozik.

A kormány elfogadta azt a sürgősségi rendeletet is, amely felfüggeszti a hazai kitermelésű gáz árának liberalizálását a lakossági fogyasztók számára. Ezzel a kormány 2018-tól 2021 közepéig tolta ki a gáz árának liberalizációját. A korábbi tervek szerint októbertől 3 százalékkal kellett volna emelni a lakossági gáz árat.

Nyomás a román köztévén

Politikai nyomásgyakorlásra panaszskodik Stelian Tănase (fotó), a köztévé elnöke-vezérigazgatója, aki szerint az intézmény azért nem rendelkezik életképes stratégiával, mert „ki van szolgáltatva a politikusok kénye-kedvének”. A Román Televízió (TVR) elnök-vezérigazgatóját a kép-

viselőház kulturális bizottságában hallgatták meg, miután politikai nyomásgyakorlással vádolta meg a kormányt, első sorban Victor Ponta miniszterelnök szóvivőjét.

Tănase szerint a köztévé belső szerkezeti átalakításra szorul, amit 2014-ben azért halasztottak el, mert választási év. Kifejtette, az elmúlt hetekben erősödött a politikai nyomásgyakorlás, amikor Corneliu Calotă kormányzóvivő – aki a televízió igazgatótanácsának is tagja volt – arra kérte, szüntesse meg két újságíró, Cornel Nistorescu és Sorin Avram műsorát. Tănase ezt megtagadta, s a nyilvánosságához fordult.

Victor Ponta a botrány kitörése után közölte, kérésére Corneliu Calotă lemondott a televízió igazgatótanácsából, a kormányt másik személy fogja képviselni a köztévé vezető testületében. Ponta elhárította a nyomásgyakorlási szándékot, mint mondta, azért kérte Calotă lemondá-

sát, hogy ne vetüljön a gyanú árnyéka a kormányra.

Tănase 2013 decemberében választották meg az RTV élére az akkor még kormányon lévő liberálisok javaslatára. A televízió nehéz anyagi helyzetben van. Adósságai elérik a 800 millió lejt. Tavaly 619 embert bocsátottak el, az alkalmazottak száma 2535-re csökkent.

Joseph Daulnál járt Kelemen Hunor

A novemberi elnökválasztásról, az RMDSZ autonómia-statútumáról, valamint a Szövetség politikai és közösségi célkitűzéseiről tájékoztatta Kelemen Hunor Brüsszelben Joseph Dault, az Európai Néppárt elnökét (fotó).

„Az RMDSZ 1996 óta minden egyes alkalommal állít jelöltet. Fontosnak tartjuk, hogy a közösségi szolidaritást felmutassuk. Ezek az alkalom-

jó lehetőségek a párbeszédre. Jó alkalom arra, hogy elmondjuk, mit gondolunk Romániáról, az ország helyéről Európában, a régióban, ugyanakkor kihangsúlyozzuk azt is, hogy az erdélyi magyarság milyen szerepet tölthet be az ország sorsában. A mostani jelölésnek is elsősorban ez a célja. A mi törekvéseink mindig demokratikus keretek közé beilleszthetőek voltak, ezentúl is így lesz. Akkor is, amikor a nyelvi jogokról beszélünk, akkor is, amikor a jogállamról vagy az autonómiáról beszélünk” – tájékoztatta az RMDSZ elnöke Joseph Dault.

Székyeföldi autonómiatervezetükről elmondta, a dokumentum a magyarság nemzeti identitásának megőrzéséhez kíván hozzájárulni, akárcsak az a kulturális autonómiatervezet, amelyet 2006-ban dolgoztak ki.

„Ezeket a román többséggel együtt Románia területén belül kívánjuk elérni. Ebben a mostani nemzetközi kontextusban fontos ezt hangsúlyozni, és mi ezt minden alkalommal meg tesszük. A jogállamiság alapintézményeit, értékeit rendkívül fontosnak tartjuk, hiszen Románia az Európai Unió és a NATO tagja, az Amerikai Egyesült Államok szövetségese, így ezeket az intézményeket meg kell erősítenünk. A kormányzást a Szociáldemokrata Párttal azért vállaltuk, hogy az erdélyi magyar emberek érdekeit hatékonyabban képviseljük” – ismertette az RMDSZ elnöke.

Visszaélés vagy dezinformáció?

A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal több száz ügyben indított vizsgálatot az állampolgárság visszavonásának előkészítése érdekében. Az Országgyűlés honvédelmi és rendészeti, valamint a nemzetbiztonsági bizottsága összevont ülésen tárgyalta a kedvez-

ményes honosítás biztonsági kérdéseit, miután az Index.hu azt írta, gyakorlatilag maffia szakosodott a magyar útlevélek intézésére olyanoknak is, akik nem magyarok, és nem is tudnak magyarul. Az ülést a Demokratikus Koalíció kezdeményezésére hívták össze. Nagyjából 660 ezer kérelmet adtak be, 630 ezer állampolgárságot adtak ki, 22 ezret utasítottak el. Németh Zsolt, a külügyi bizottság elnöke szerint a hatóságok képesek hatékonyan kiszűrni a visszaélőket. Azt mondta, 100-200 feljelentésről van szó ilyen ügyekben, húsz esetben már visszavonták az állampolgárságot. Nincs arról információjuk, hogy több tízezren visszaéltek volna az állampolgársággal. Arról a Fidesz nem tud, hogy polgármesterek így tettek volna szert „mellékesre”. Szerinte az állampolgárságot kiadók komoly szakértői munkát végeznek, mindenkinek személyesen kell beadni a kérelmét. Németh Zsolt szerint jogszabályt nem kell módosítani, a jogalkalmazás feltételeit kell biztosítani. A nemzetbiztonsági bizottság szocialista elnöke, Molnár Zsolt arról beszélt, nem a kettős állampolgárság intézményével, hanem a kedvezményezett honosítási eljárással vannak problémák. Szerinte sok visszaélés történt, az eljárást szigorítani kell. Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes a parlamentben kifakadt az Index cikke miatt, és arról beszélt, hogy a külföldi titkosszolgálatok dezinformációjáról van szó.

Lezárják az orosz-ukrán határt

A teljes ukrán-orosz határ átmeneti lezárását rendelte el Petro Porosenko elnök. A döntés szerint leáll a gyalogos és járműforgalom a két ország közötti szárazföldi és tengeri átkelőkön egyaránt.

vezércikk

SZÜCS LÁSZLÓ

Sokismerősös egyenlet

Hiába gazdag a kínálat jelöltekből, biztosak lehetünk abban, semmi jóra nem számíthatunk Románia következő elnökétől. Királyunk pedig aligha lesz egyhamar, hiába pendítette meg a monarchia gondolatát újra az elnöki palota búcsúzó lakója. A kampánystarhoz odaálltak ugyan bő tucatnyian, de ha semmi rendkívüli nem történik, a végső küzdelem a két fő esélyes között zajlik novemberben. Románia persze olyan ország, ahol a szemünk se rebbenne a papírformát felborító események láttán. Két választással ezelőtt, pontosan tíz esztendeje gyengélkedésre hivatkozva visszalépett az államfőjelöltségtől a jobboldal esélyes vezére, Theodor Stolojan, megnyitva az utat egy volt hajóskapitány előtt. Ki tudja, mi képes manapság gyengélkedést kiváltani egyik-másik jelöltnél?

A közvélemény-kutatások eddigi nyertese, Victor Ponta semmit sem bíz a véletlenre, kormánya finansziális mozgásterén is túllépve osztogat, járulékot csökkent, s veszi meg kilóra ellenlábait. Továbbá tízezrek részvételével tart ízléstelen nagygyűlést, ahol a román nemzeti öntudatot ébresztgeti. Bízunk abban, hogy elnöknek jobb lesz, mint jelöltnek, különben azok is visszasírnák majd Traian Băsescut, akik ma alig várják, hogy véget érjen tíz esztendeig tartó elnökösködése.

Közben az egybesült jobboldalon az a Klaus Iohannis igyekszik a szavazók bizalmába férkőzni, aki tökéletesen alkalmatlannak mutatkozik egy klasszikus elnökválasztási kampányt végigcsinálni. Nagyszében polgármestereként erre nem is volt szüksége, elég volt szótlanul munkájának eredményeire rámutatnia. Ott még azt sem rótták fel neki, hogy nem elég román. Most viszont túl azon, hogy tehetségtelen szónok, a román választó szemében – s az ellenfél segít is élesen látni – nem elég román, akkor sem, ha igyekszik minden tekintetben román politikusként megnyilvánulni. Iohannis nem képes novemberben választást nyerni, ő akkor lesz államfő, ha Ponta elcsúszik valami politikai banánhéjon.

A többiek? Zömében a hazai politikai élet régi motorosai, ismert arcai, valamennyien távol attól, hogy szemernyi esélyük is lenne a második fordulóra jutni. Nem is azért csinálják. Például pár éve semmi kifogásom nem lett volna Tăriceanu exkormányfő elnöki ambíciói láttán, de valahogy ma már sem elég liberálisnak, sem elég alkalmasnak nem mutatkozik. Inkább csak eszköz, pótkerék Ponta versenygépén. Egy Monica Macovei alkatú hölgy sem mutatna rosszul első számú közjogi méltóságként, ám ne legyenek illúzióink, nem lesz december-től női elnöke az országnak. Ahogy magyar sem, hiába is példálózunk olykor Obamával. Ráadásul az idén meg is oszlanak majd a magyar szavazatok, hogy cifrább legyen a helyzet.

Hogy is várhatnánk el az ország többségi lakóitól, hogy egy magyar jelöltre szavazzanak, bármenynyire is hisszük mi alkalmasnak, amikor a sajtójaik közül sem képesek kellően bölcs, elhivatott, tehetséges vezetőt küldeni végre a Cotroceni palotába? Talán majd legközelebb. Ha nem jön addig fehér Loganon egy király.

röviden

■ **Az Európai Repülésbiztonsági Ügynökség jóváhagyta, hogy a repülés teljes időtartama alatt használni lehessen a mobiltelefonokat, laptopokat, a repülő üzemmód bekapcsolása nélkül. Az engedély a le- és felszállási időtartamra is érvényes. Ez nem jelenti azt, hogy minden járaton érvénybe lép a korlátozás feloldása: minden légitársaságnak le kell tesztelnie saját gépein, hogy milyen hatással van az elektronikai berendezésekre a mobilok használata.**

■ **Újraindulhat az észak-erdélyi autópálya építése, miután az Európai Bizottság elfogadta Románia hosszútávú szállítási tervét. Nem hivatalos források szerint a kormány számára a Nagyszeben-Pitești-tel, a Pitești-Craiovával, valamint a Nagyváradot Brassóval összekötő autópálya bizonyos szakaszai jelentenek prioritást. A stratégia Románia 2030-ig megvalósuló közúti, vasúti, hajózási és légi infrastruktúrális beruházási terveit tartalmazza, ezekre 37 milliárd euró támogatást ígért az ország.**

■ **Ezer lej bírságot szabott ki a Maros megyei csendőrség azokra, akik szeptember 16-án villámcsődületen támogatták Skócia függetlenségét. A bírság indoklása szerint be nem jelentett gyülekezést szerveztek Marosvásárhely főterén. Az érintettek bíróságon keresnek jogorvoslatot. A helyi rendőrség parancsnoka szerint, ha háromnál több személy vesz részt egy eseményen, az a törvény értelmében gyülekezésnek számít, és engedélyköteles. Az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács Marosvásárhelyen, Csíkszeredában, Gyergyószentmiklóson és Sepsiszentgyörgyön szervezett villámcsődületet.**

▷ Porosenko elnök utasította továbbá az ukrán kormányt: készítse el az ország katonai tömbön kívüli jogállásának megváltoztatásához szükséges törvénymódosításokat, és azt sürgős indítványként terjessze a parlament elé. Az elnöki rendelet a kormányt utasította arra, hogy dolgozza ki, majd nyújtsa be az Oroszországi Föderációval való tárgyalások fő direktíváit, és tegyen javaslatokat az Oroszországgal szembeni gazdasági és egyéb büntetőintézkedésekre.

A dokumentum Ukrajna kapcsolatainak prioritásként határozza meg az Európai Unióval, a NATO-val és az Egyesült Államokkal való stratégiai partnerség erősítését. Porosenko Kijevben az ukrán bírák kongresszusát megnyitó beszédében kijelentette, Ukrajna 2020-ban kérelmezni fogja felvételét az Európai Unióba.

Közben az ukrán kormány bejelentette, megkezdtek „a fal” építését az orosz-ukrán határon, s a létesítmény első szakasza a tervek szerint szeptember 30-ra kész lesz. A „Fal” elnevezésű projekt megvalósítását, vagyis az orosz-ukrán határ teljes hosszában való elkerítését szeptember 3-án jelentette be Arszenyij Jacenyuk ukrán miniszterelnök.

Vádak a Microsoft-ügylet miatt

A korrupcióellenes ügyészség (DNA) az államfő, a képviselőház a szenátus és az Európai Parlament hozzájárulását kérte ahhoz, hogy bűnvádi eljárást indítson kilenc volt miniszter ellen. Többségüket hivatali visszaéléssel gyanúsítják egy egymilliárd eurós értékű közbeszerzéssel kapcsolatban.

A DNA gyanúsítottjai: Ecaterina Andronescu volt oktatási miniszter (jelenleg szenátor, fotó), Valerian Vreme volt távközlési miniszter (jelenleg képviselő), Serban

Mihăilescu (jelenleg szenátor), Dan Nica volt távközlési miniszter (jelenleg EP-képviselő), Adriana Ticău volt távközlési miniszter, Gabriel Sandu volt távközlési miniszter, Petru Funeriu volt oktatási miniszter, Alexandru Athanasie volt oktatási miniszter, Mihai Tănăsescu volt pénzügyminiszter. A volt miniszterek mentelmi jogát az államfőnek, képviselők és szenátorok esetében a parlamentnek, az EP-képviselők esetében az Európai Parlamentnek kell megvonnia.

Az ügyészek szerint a kormány 2004 tavaszán a román államot megkárosító licenc- és számítógépvásárlási szerződést kötött a Microsoft-tal. A gyanú szerint több miniszter hivatali hatalmával visszaélve nyerészkedett is az ügyön: állítólag néhány tízezer és több millió euró közötti csúszópénzt fogadtak el, hogy a piaci árnál 30-40 százalékkal drágább szoftverlicencket, illetve akár 50 százalékkal drágább számítógépek megvásárlásáról szóló állami szerződéseket hagyjanak jóvá.

A vádhatóság szerint az iskolai Microsoft-licenckre 2004-ben kifizetett 54 millió dollárból 20 millió a nagyszabású közbeszerzés jóváhagyásában és lebonyolításában érintett minisztériumi döntéshozókhoz vándorolt.

Az ügyészek a későbbi Boc-kormány volt oktatási és informatikai miniszterét is azzal gyanúsítják, hogy a közbeszerzési szabályok megsérté-

sével hagyták jóvá a Microsoft-licenckek felújítását.

Az RMDSZ az eurózóna mellett

„Az RMDSZ Gazdasági Tanácsa egyöntetűen támogatja Romániának az euró-zónához való csatlakozását annak érdekében, hogy a gazdasági, a vállalkozói szektor fejlődni tudjon, az ország pedig fel tudjon zárkózni az eurózóna fejlett európai országaihoz” – hangzott el Csíkszeredában, a Gazdasági Tanács ülésén. Ezen Dr. Nagy Ágnes, a Román Nemzeti Bank vezetőtanácsának tagja, Gyerkó László, a Gazdasági Versenytanács elnökségi tagja, valamint Winkler Gyula, a Szövetség EP-képviselője tartottak előadásokat. Borbély László politikai alelnök a találkozón elmondta: az eurózónához való csatlakozáshoz mindenekelőtt egy életképes átállási terv kidolgozására van szükség, amely a társadalom felkészítése, és egy, az áttérésre vonatkozó átfogó kommunikációs kampány kidolgozása mellett, az intézményes keret megerősítését is feltételezi. „A 2019 január elsejei céldátum reális lehet, de ez gazdasági és politikai fegyelmet igényel” – hangsúlyozta Borbély, aki szerint ha a kormányzat komolyan veszi az átállási terv kidolgozását, a következő években az életszínvonalat is közelíteni lehet az EU-s átlaghoz.

Gazdag jelöltkínálat novemberre

Első ízben fordul elő a romániai elnökválasztás történetében, hogy két magyar jelölt pályázza meg az államfői tisztséget. A román jelöltekkel is történhetnek meglepetések a hivatalosan október 2-án kezdődő választási kampányban, amelyre máris rányomja bélyegét a Traian Basescu keltette titkosügynök-botrány. CSEKE PÉTER TAMÁS összefoglalója.

Tizennégy jelölt küzd Románia államfői tisztségéért a választások november 2-i első fordulójában. Ennyien nyújtották be a határidőig a Központi Választási Irodához (BEC) a törvény által megkövetelt, legalább 200 ezer támogató aláírást. A korábban indulási szándékát jelző politikusok közül ezt a feltételt csak a független Ioan Ghișe szenátornak nem sikerült teljesítenie. Összesen közel 8,5 millió ajánlást gyűjtöttek össze a jelöltek, ami az összes szavazásra jogosult mintegy 47 százaléka.

Ők a román jelöltek Elsőként Victor Ponta miniszterelnök, a Szociáldemokrata Párt (PSD) elnöke kérte felvételét a szavazólapra: a közvélemény-kutatások szerint neki van a legnagyobb esélye, hogy Románia következő elnöke legyen. A jobboldali jelöltek közül a Keresztény-liberális Szövetség (ACL) színeiben induló Klaus Iohannis liberális (PNL) pártelnöknek van a legnagyobb esélye – Ponta mellett – bekerülni a második fordulóba: a jelöltek közül számára gyűjtötték a legtöbb (2,2 millió) támogató aláírást. A legfrissebb felmérések egyelőre a kormányfőnek kedveznek, aki 56-44 arányban győzné le a második fordulóban a szász politikus.

A felmérések szerint Călin Popescu Tăriceanu szenátusi elnök támogatottsága is közelíti a tíz százalékot: ő azoknak a liberálisoknak a jelöltje, akik nem követték az ellenzékbe vonuló és a jobbkozóppal szövetkező PNL-t, hanem kitartottak a baloldali kormány mellett. Az elnökjelöltek között két nő van: Elena Udrea, a Traian Basescu támogatását

Kelemen Hunor a csíkszeredai kampányindítón, a legutóbbi RMDSZ kongresszus helyszínén

élvező Népi Mozgalom Párt (PMP) vezetője, és a függetlenként induló Monica Macovei európai parlamenti képviselő, volt igazságügy-miniszter. Mindketten az elkötelezett jobboldali választók voksaira számítanak.

Az utolsó napon felbukkant a Központi Választási Irodánál Teodor Meleșcanu, a Külföldi Hírszerző Szolgálat (SIE) éléről mondott le, hogy indulhasson az elnökválasztáson. Újra szerencsét próbál az elnökválasztáson több – immár hanyatló népszerűségű – populista politikus, így Gheorghe Funar (független), Corneliu Vadim Tudor (Nagy Románia Párt) és Dan Diaconescu (Dan Diaconescu Néppárt). A listát Constantin Rotaru, a Szocialista Alternatíva, William Brânză, a Román Ökológus Párt, és Mirel Amariței, a Prodemo Párt jelöltje egészíti ki.

Két magyar jelölt A romániai elnökválasztás történetében első ízben fordul elő, hogy két magyar jelölt is összegyűjtötte az induláshoz szükséges kétszázézer aláírást: Kelemen Hunor, az RMDSZ elnöke és Szilágyi Zsolt, az Erdélyi Magyar Néppárt (EMNP) államfőjelöltje. Kelemen támogatói ívét 270 ezren, a Szilágyiét 217 ezren írták alá. Egy Facebookon is terjedő információ

szerint kétséges, hogy az EMNP jelöltjének sikerült összegyűjtenie 200 ezer érvényes aláírást. A jelentkezők támogatási íveit a Központi Választási Iroda tagjai ellenőrizték, és szavazással döntöttek arról, hogy jóváhagyják-e az indulásukat, vagy sem. RMDSZ-hez közeli források szerint Szilágyi jelölésének elbírálásakor 7-7 volt a szavazás állása a BEC-ben, mert a támogató aláírásai valójában gondok voltak. Végül az újbóli szavazáskor az RMDSZ delegáltja „átengedte” a jelölt dossziéját. Kelemen Hunorék így akarták elkerülni azt az EMNP-s vádat, hogy „a románok, az RMDSZ sugallatára elkaszálták Szilágyi Zsolt jelölését”. A lépés mögött az a számítás is lehetett, hogy Kelemen Hunor egyetlen magyarként indul a választáson, akkor a szövetség polgármesterei, tanácsosai sokkal kisebb erődobással vesznek részt a kampányban, mint versenyhelyzetben.

Az *Erdélyi Riport*nak egy név nélkül nyilatkozó RMDSZ-es politikus elmondta, „fizikai képtelenség”, hogy az EMNP-nek sikerült összegyűjtenie a 200 ezer aláírást. Forrásunk abból indult ki, hogy Szilágyi Zsolték a saját bevallásuk szerint féldízig a szükséges számú aláírásnak csak a 45 százalékát gyűjtötték össze. „Tapszatlatból mondom:

Magyaroknak és románoknak is meg kell érteniük, hogy az autonómia nem az elszakadás szinonimája (Kelemen Hunor)

ha félidőig nem gyűlt össze a célul kitűzött aláírásszámnak legalább a kétharmada, a célt lehetetlen elérni” – magyarázta.

Meleşcanu, a meglepetésjelölt

A román jelöltek közül elsősorban Teodor Meleşcanu indulása jelenteti a meglepetést. Voltaképpen nem is az indulása – ezt ugyanis már a nyár elején meglebegtette –, hanem az, hogy ezt csak a jelölési határidő lejárta előtt egy nappal jelentette be. A SIE volt igazgatójának rejtélyes körülmények között sikerült előteremtenie közel 400 ezer aláírást. Mint utóbb kiderült, ebben egy fiatal vállalkozó vezette obskurus baloldali pártocsksa segített neki.

Meleşcanu indulásával kapcsolatban folynak a találgatások, annál is inkább, mert a kampányt már hetek óta a Traian Băsescu államfő által indított „titkosügynök-botrány” lengi körül (lásd erről szóló interjúkat Cristian Pârvulescu politológussal a 9. oldalon). Băsescu egy sajtótájékoztatón jelentette be, hogy tudomása szerint az egyik elnökjelölt titkosügynök volt. Nevet nem mondott, de felszólította az illetőt, hogy valljon színt. Az állítólagosan érintett jelölt helyett végül – szintén nagy meglepetésre – egy közismert román újságíró, Robert Turcescu vallott színt: beismerte, hogy a hadsereg hírszerzésének dolgozott. Közölte, kész bíróság állni, amiért a törvényt megszegve feltárta a közvéleménynek ezt az információt. Az érvényben lévő jogszabályok szerint 2 és 7 év közötti börtönnel büntetik azt a személyt, aki titkosügynököket fed fel, akkor is, ha az illető maga a titkosügynök.

Elkaszálják Iohannis indulását?

Mindenestre Meleşcanut a román média és az elemzők (köztük Székely István politológus) a jobboldal „tartálékjelöltjének” tekintik, arra az esetre, ha az igazságszolgáltatás megakadályozná az összeférhetetlenséggel vádolt Klaus Iohannis részvételét az elnökválasztáson. A Keresztény-liberális Szövetség (ACL) államfőjelöltje összeférhetetlenségi ügyének első tárgyalását a legfelső bíróság szeptember 30-án tartja. A tisztségviselők vagyonsodását ellenőrző korrupció-

ellenes hivatal, az úgynevezett Feddhetetlenségi Ügynökség (ANI) tavaly közzétett jelentése szerint a nagyszabedű polgármesteri tisztséget betöltő Iohannis megsértette az összeférhetetlenségi szabályokat, amikor két önkormányzati tulajdonban lévő vállalat igazgatótanácsában is tagságot vállalt. A polgármester azonban tagadja, hogy a helyi piacokat működtető vállalat vezetésében részt venne, a víz- és csatornaszolgáltató vállalat pedig szerinte olyan regionális – több települést kiszolgáló – közmű, amelyre nem vonatkozik az összeférhetetlenségi tiltás.

Az ANI jelentése ellen Iohannis a gyulafehérvári táblabíróságon emelt panaszt, amely első fokon a polgármester javára döntött. Az ANI fellebbezése nyomán került a Legfelső Bíróságra az ügy. Ha a bíróság a Feddhetetlenségi Ügynökségnek ad igazat, Iohannis három évig nem tölthet be választott tisztséget, és nem vehet részt a novemberi elnökválasztáson.

Iohannis feddhetlenségi ügye váratlanul került napirendre a legfelső bírói fórumon: a román igazságszolgáltatás megszokott sebességére utalva az elnökjelölt augusztusban még úgy vélekedett, hogy a fellebbezési tárgyalásra hónapokig vagy akár évekig várni kell. Így is kétséges, hogy jogerős ítélet születhet a novemberi választás előtt. A keddre kitűzött tárgyaláson csak azt vizsgálja egy – az ügyeket „megszűrő” – bírói tanács, hogy perképesek-e a felek és formai szempontból megfelel-e a követelményeknek az ANI fellebbezése. Ha Iohannist novemberben elnökké választják, mandátuma idejére mentelmi jogot kap, s az ellene zajló polgári peres eljárást várhatóan felfüggesztik.

Kampánynyitó futószalagon

Bár hivatalosan a kampány október 2-án kezdődik, a fontosabb jelöltek

már megtartották a kampánynyitó rendezvényeiket. Az RMDSZ jelöltje Csíkszeredában, az Erőss Zsolt Arénában indította el korteshadjárát. Kelemen Hunor az erdélyi magyarok és a románok kapcsolatait feszélyező tabuk döntögetésére tett ígéretet. Kijelentette, ha a románok és magyarok el tudják érni, hogy tabuk nélkül beszéljenek egymással, hogy ne mindig a hátsó szándékot kutassák a másikban, máris jó úton járnak. Fontosnak nevezte a szavak helyes használatát is. Úgy vélte, magyaroknak és románoknak is meg kell érteniük, hogy az autonómia nem az elszakadás szinonimája. Kijelentette, ha Románia elnökévé választanák, mindenekelőtt az emberek elnöke lenne.

Klaus Iohannis a Romániában fogalomnak számító német megbízhatóságra utaló választási jelmondatát, a *Legyen Románia a jól végzett munka országa* szlogennel kezdte múlt szombaton választási kampányát Bukarestben. A bírálói szerint merev és szófukar Iohannis maga is tisztában van vele, hogy a belé vetett bizalom nem szónoki képességeinek szól. Az ACL a jelek szerint kampánystratégiáját arra építette, hogy Iohannist a felületesség, igénytelenség, hazugság és képmutatás ellentétéként pozícionálja. Szombaton elmondott választási beszédében Nagyszabedű polgármestere igyekezett előnyt kovácsolni közismert szűkszavúságából.

Míg Iohannis a megbízható és hatékony német gazda imázsával kampányol, Ponta románságát és ortodox vallását helyezte előtérbe. A szociáldemokrata jelölt grandiózus kampánynyitóján a nemzeti büszkeségre helyezte a hangsúlyt, a rendezvény helyszínéül szolgáló Nemzeti Aréna pedig Büszkének vagyunk, hogy románok vagyunk feliratú molinókkal volt tele.

Ha Iohannist novemberben elnökké választják, mandátuma idejére mentelmi jogot kap

Cristian Pârvulescu politológus, a Pro Democratia Egyesület elnöke

„Ponta győzelmében érdekelt Băsescu”

Traian Basescunak valójában az az érdeke, hogy ne Klaus Iohannis, hanem Victor Ponta nyerje meg az elnökválasztást – véli Cristian Pârvulescu, a Pro Democratia Egyesület elnöke. A politológust CSEKE PÉTER TAMÁS az RMDSZ autonómiatervezetéről is kérdezte.

Tizennégy jelölt indul a romániai államelnök-választáson. Az egyik közülük az államfő szerint titkosügynök volt. Provokáló kérdésnek szánom: melyik jelöltre utalhatott Traian Băsescu?

Fogalmam sincs, ezt csak az államfő tudja. Mindenesetre a titkosügynök-téma eddig az összes választási kampányban felbukkant különböző változatokban, a „volt szekusok” témájával együtt. Már a legelső, 1990-es választások a jelzavak szintjén a neokommunista és a kommunistaellenes erők küzdelme volt. Akkor az volt a központi téma, hogy ki tartozott a volt pártnomenklatúrához és ki ette a híres szójás szalámit. Azóta eltelt huszonöt év, és már nem olyan hatékony a szekusozás, így a titkosügynök-vád lett a divat. Már a 2012-es parlamenti választások kampányában is használták.

Mi volt a célja az államfőnek az egyik jelölt állítólagos titkosügynöki múltjának a meglepettetésével?

Több válasz is lehetséges. Ha valóban titkosügynök volt valamelyik jelölt, a múltját a törvény nem engedi feltárni. Így az államfő sem juthatott törvényes úton az információihoz, legfennebb gyanakodhat. Ezért azt gondolom, hogy Traian Băsescu azt szeretné, ha utódját az elnöki székben gyanú lengené körül, bárki is legyen az a személy. Egyébként hivatalosan valóban tizennégy jelölt van, ám csak kettő juthat a második fordul

lóba: a szociáldemokrata kormányfő, Victor Ponta, és a jobboldali párt-szövetség jelöltje, Klaus Iohannis. Akármelyikük nyer, a múltjával kapcsolatban kérdőjelek lesznek a választókban, ami csökkenti a legitimitását, tekintélyét, és ezzel a hátránnyal kezdi majd a mandátumát. Szerintem Traian Băsescunak az az érdeke, hogy Victor Ponta győzzön a választásokon, mert csak így válhat a jobboldali ellenzék informális vezetőjévé. Azért informális, mert nem hinném, hogy valamelyik párt élére állna a mandátuma lejárta után. Ha pedig Ponta győz, a múltjával kapcsolatos gyanú nagy teher lesz a számára. Mindenesetre a titkosügynök-vád az első látványos témája ennek az elnökválasztási kampánynak, és meggyőződésem, hogy számíthatunk még hasonlókra a következő hetekben. Lesznek még akár övön aluli ütések, amelyek kibillentenek

Pârvulescu:
Ponta és Iohannis
kerül a második
fordulóba

Băsescunak az az érdeke, hogy Ponta győzzön a választásokon, mert csak így válhat a jobboldali ellenzék informális vezetőjévé

egyensúlyukból egyes jelölteket. Nem hiszem azonban, hogy ezek a kampányelemek meghatározó módon befolyásolni tudják majd a jelenlegi erőviszonyokat: Ponta és Iohannis kerül a második fordulóba, mert jelentős pártok állnak mögöttük.

Néhány nappal azután, hogy az államfő elhintette a titkosügynök-témát, egy hozzá közel álló ismert román újságíró élő adásban vallotta be, hogy a katonai hírszerzésnek dolgozott. Van-e összefüggés Robert Turcescu őszinteségi rohama és Traian Băsescu számításai között?

Egyesek szerint van, ám egyelőre nehéz megmondani, hogy valójában mi készítette Turcescut erre a lépésre. Azt sem tudni, hogy valóban dolgozott-e a katonai hírszerzésnek, mert az újságíró által bemutatott, az

▶ állítólagos titkos múltját bizonyító dokumentumok nem meggyőzőek. Nem tartom kizártnak azt a forgatókönyvet, miszerint Turcescu beismerő vallomása marketingfogás. Csak a napokban derült ki, hogy az újságíró játszik Tudor Giurgiu rendező legújabb filmjében, amely Cristian Panait ügyész rejtélyes okokból elkövetett 12 évvel ezelőtti öngyilkosságát dolgozza fel. Ezt a filmet október végén mutatják be, Turcescu benne önmagát, azaz Robert Turcescu újságírót alakítja. A mozi némileg kényelmetlenül érintheti Victor Pontát, aki Cristian Panait barátja volt.

Ha mindez nem lett volna elég, az utolsó pillanatban megvált a posztjától, s leadta a jelölését a Külföldi Hírszerző Szolgálat (SIE) igazgatója. Miért tette meg Teodor Meleşcanu ezt a lépést?

Ezen csak spekulálni lehet. Ne feledjük, hogy Meleşcanu már korábban, 2000-ben is indult az államelnök-választáson, és igen szerény eredményt ért el. Mivel az utolsó pillanatban, ráadásul gyanús körülmények között szállt be a választási küzdelembe, nem számít erős jelöltnek. Nagy hátránya, hogy egyetlen politikai párt sem áll mögötte.

A szóbeszéd szerint Teodor Meleşcanu a jobboldal tartalékjelöltje arra az esetre, ha időközben Klaus Iohannis számára kedvezőtlen ítélet születik a legfelső bíróságon az özszeferhetetlenségi ügyében, és nem kaphat köztisztiséget. Ezt hogy kommentálja?

Ez spekuláció. Kicsi a valószínűsége annak, hogy a legfelső bíróság az elnökválasztás előtt ítéletet hoz Iohannis ügyében. Egyelőre ugyanis a bírák még csak azt vizsgálják, hogy egyáltalán tárgyalják-e a feddhetetlenségi ügynökség fellebbezését. Ha pedig Iohannis államfő lesz, a mandátuma idejére a törvény szerint ezt a pert felfüggesztik. Úgy vélem, a tizennégy jelölt közül legalább tíznek nem az elnökválasztás megnyerése a célja, hiszen esélytelen erre. A valós cél erősíteni az alkupozícióit a második forduló előtt. Meleşcanu man-

dátuma a SIE élén még nem közeledett a végéhez, de az elnökválasztás után – akár Ponta, akár Iohannis nyer – már nem lehet biztos abban, hogy megőrizheti. Ezért indulásával inkább azt szeretné elérni, hogy az első fordulóban szerzett támogatottságát pozíciója megőrzésére válthassa a második fordulóba bejutó jelöltek valamelyikénél.

A titkosügynök-téma mintha részben még az RMDSZ által közvitára bocsátott autonómiatervezet visszhangját is elnyomta volna. Álltak-e ön szerint választási számítások a mögött, hogy a jogszabályt Kelemen Hunor közvetlenül a kampány kezdete előtt mutatta be?

Természetes, hogy az RMDSZ a választási kampányt felhasználja az elképzelései széles körű ismertetésére. Ezt talán az utolsó esélye arra, hogy egy olyan kérdéssel álljon a román közvélemény elé, amelyet más időszakban esély sincs vitára bocsátani. A választási kampány erre lehetőséget ad. A székelyföldi autonómia gondolata ugyan nem új, de megvitatása eddig elmaradt. Most a román pártoknak ilyen vagy olyan módon, állást kell foglalniuk róla. Persze, álláspontjuk sejtethető, de a lényeg, hogy a téma kikerülhetetlen. Ha pedig az RMDSZ-nek sikerül racionális partnert találnia, akkor el is kezdheti a tárgyalásokat a tervezetről. Egyébként elképzelhető, hogy Klaus Iohannisnak gondokat okozhat majd a szembesülés a székelyföldi autonómia kérdésével. Őt ugyanis a választók a romániai német közösséghez tartozónak könyvelik el, így érzékenyebbnek kellene lennie a kisebbségi közösségek akarata iránt. Azért lesz a téma számára kényelmetlen, mert román szavazatokra hajt, és tudja, a román választók elsőprő többsége még csak hallani sem akar a székely autonómiáról.

Több elemző arra számított, hogy a tervezet közvitára bocsátása után Victor Ponta drasztikus lépésre szánja rá magát, és eltávolítja az RMDSZ-t a kormányból. Ez nem történt meg, miért?

Ponta nem engedhette meg magának, hogy megváljon az RMDSZ-

tól, hiszen a második fordulóban magyar szavazatokra is számít. Terjed ugyan a sztereotípiá, hogy a magyarok – főként a székelyföldiek – általában a jobboldali jelöltre szavaznak az elnökválasztás második fordulójában, de ez nem igaz. Tíz éve, 2004-ben például a Hargita megyeiek 75 százaléka Adrian Năstăsăra szavazott. Persze, az más időszak volt, az RMDSZ-nek akkoriban nem volt magyar ellenzéke sem, most azonban Kelemen Hunornak magyar ellenjelöltje is van az államelnök-választáson. De a lényeg: van tétje annak, hogy kire szavaznak a magyarok a második fordulóban, és ezt Ponta is jól tudja, ezért nem bántotta az RMDSZ-t. Amúgy a Szociáldemokrata Párt álláspontja jól ismert, mondhatni szabványos az autonómiatervezettel kapcsolatban: szerintük a jogszabály alkotmányellenes.

Ön szerint nem alkotmányellenes?

Ezt nem lehet megállapítani addig, amíg az alkotmánybíróság nem fogalmazza meg az álláspontját a tervezetről. Miért lenne alkotmányellenes Romániában egy olyan törvény, amelyhez hasonló Spanyolországban vagy Olaszországban alkotmányos? Pedig az utóbbi két ország is egységes állam. Vajon erről nem inkább az alkotmánybíróságnak kellene állást foglalnia a Legfelső Bírói Tanács helyett? (A CSM egy nyilatkozatban az alaptörvénybe ütközőnek nevezte az RMDSZ tervezetét – szerk. megj.)

És hogyan látja, milyen esély van elfogadtatni Romániában egy ilyen törvényt?

Nagyon sok függ a nemzetközi kontextustól is, de elsősorban a romániai politikai döntéshozóktól. Attól, hogy miként zajlanak le a viták, az alkudozások erről a tervezetről. Az RMDSZ-nek 1994 óta a fontosabb kérdésekben általában sikerült kompromisszumra jutnia a nagyobb román pártokkal. Nem tudom, hogy az RMDSZ a szavazói nyomására dolgozta-e ki a tervezetet, de tény, hogy a romániai magyarok akarata áll mögötte.

Miért lenne alkotmányellenes Romániában egy olyan törvény, amelyhez hasonló Spanyolországban vagy Olaszországban alkotmányos?

Partium és progresszió

Sajnos vagy nem, manapság egy irodalomtudományi konferencia nem ugorja át automatikusan a média ingerküszöbét, és a nyilvánosság sem dönget kaput, hogy betörjön az ülésekre új idők új dalaival. Pedig a József Attila Társaság és a Partiumi Keresztény Egyetem Ady Endre, Juhász Gyula és József Attila A Holnap városában című rendezvénye tartogatott irodalmi és egyéb érdekességeket is. TASNÁDI-SÁHY PÉTER írása.

Vessenek a mókusok elé, de az egyes művészeti ágak illetve a tudomány házasításából származó szóösszetételeket némi távolságtartással kezelem. Kicsit mindig olyan érzésem van, amikor irodalomról, festészetéről, színházról folyik a szó szigorúan tudományos igényességgel, mintha egy meleg őszi délutánon a vaníliafagylalt képletét olvasgatva kéne üldögelni a Körös parton, ahelyett, hogy jóízűen elnyalnék egy gombócot. Pedig – többek között – irodalomtudományra igenis szükség van, bár talán nem feltétlenül a költők, hanem a befogadók szempontjából. Nem árt nyilvántartani, melyik alkotót sikerült tehetségéhez mértén fogadni, túl-, avagy alulértékelni,

Mindegy, mi okból érkezett, bizonyára csak emelni tudja az esemény fényét, bár a beszédíró programjára ráférne egy szoftver-frissítés

Irodalomtudósok az Ady Endre Emlékmúzeum, az egykori Müllerei teraszán

és mik az esetleges aránytalanságok okai, illetve ezek aztán miképpen hatottak vissza az illető művésztére, ha nem másért, okulás végett. Szerencsére a PKE rendezvényén e felfogás gazdagon képviseltette magát, egyéb irányokról pedig nem fog sok szó esni, már csak azért sem, mert jelen sorok írója – megfelelő előképzettség híján – nem vállalkozik rá, hogy részletesen ismertesse őket.

Holnap-olvasatok A szeptember 18-i nyitónap nem meglepő módon köszöntőkkel kezdődik. János Szabolcs rektor kifejezi abbéli örömét, hogy a PKE egyre inkább szellemi központtá válik a térségben, hisz egy emelettel feljebb zajlik egy germanisztikai konferencia, a jövőben minél több hasonló kezdeményezésnek szeretnének otthont adni. Veres Attila, a JAT társelnöke más szempontból helyezi kontextusba a rendezvényt, mint mondja, Nagyvárad azon ritka városok közé sorolandó, amelyek a magyar irodalom bölcsőjének nevezhetik magukat, illetve teljesen kézenfekvő, hogy a társaság névadójának illetve Juhásznak és Adynak a kapcsolódási pontjait a Holnap városában vizsgálják. Ezeket az elsőként előadó Tverdota

György, a József Attila Társaság elnöke, mintegy programadásként, három pontban foglalja össze: modernség, progresszió, szocializmus. Hozzáteszi, ezek azok az alkotók, akik munkásságukkal hozzájárultak, hogy a konzervatív, retrográd értékrend háttérbe szorulhasson, sőt továbbmenve véleménye szerint nem lehet őket leválasztani ilyen szempontból Babitsról és Kosztolányiról sem, akik bár értékrendjüket tekintve a jobboldalra sorolandóak, de ők is az irodalmi modernség platformján helyezkednek el, így nem szembeállíthatóak a most vizsgált hármakkal. Boka László A Holnap antológia születésének és elhalkulásának körülményeit mutatja be, a kávészüneti duruzsolásból leszűrve, néhány idősebb kollégája ízléséhez mértén túlzottan ismeretterjesztő, mintsem tudományos jelleggel. Halkan jegyzem meg, szerintem a kettő nem zárja ki egymást, s legalább a szerencsétlen újságíró sem gebed meg, hogy értse. Mint kéziratos kordokumentumok fényképeivel tarkított előadásából kiderül, több körülmény is közrejátszott abban, hogy Nagyvárad A Holnap városa lehessen. Először is kellett hozzá egy tizenöt éven átívelő sosem látott gazdasági fellendülés,

minden újra nyitott (legalább harmadrészen zsidó) polgárság és ehhez kapcsolódó mecenatúra, illetve tehetséges fiatalember, akik – ha ideig-óráig is – de ebben a közegben lubickoltak. Csakis így jöhetett létre *A Holnap* (eredetileg folyóiratnak tervezték Juhász főszerkesztésével és Adyval, mint főmunkatárssal, aztán lett antológia, illetve mozgalom), ami fordulópontot jelentett a konzervatív-modern vitában, összművészeti érdeklődésével új szemléletet hozva. Aztán ahogy ez már felénk a jó dolgokkal lenni szokott, nem tudott kiteljesedni, mert a kritika érthetlenséggel, erkölcselenséggel, hazafiatlansággal vádolta a kezdeményezést, és még a *Nyugat* sem állt ki mellette, feltehetően piaci szempontokat (nem kell versenytárs) szem előtt tartva, ott is Ady epigont keresve, ahol nem volt. Hogy például Juhász mennyire nem óhajtotta ezt az epigonságot, arról több más fontos dolog mellett Szénási Zoltán *Úr vagy paraszt? Nemzet- és hagyománytudat A Holnap antológia körüli vitákban* című előadása hivatott szólni, de mivel olyan kifejezéseket használ benne sűrűn, mint a normatív identitástudat, a részletes beszámólótól eltekintenek.

Szamos? Nem Szamos Az első plenáris ülés után váradi irodalmi sétára indul a csapat Lakatos Attila, a Partium Kiadó igazgatójának vezényletével, a tempó talán kicsit gyorsabb a tervezetnél, mert csúszott a program, és vacsorára vissza kell érni, de a lényeg talán így is belefér. Az egyetemtől végigsétálunk a Teleki utcán a Szent László térig, a városházával kapcsolatban megemlítve *A Holnap* alapító rendezvényét, a Fekete Sas palotával kapcsolatban pedig az összművészeti matinét, és persze a Nagy Endre kabarét. A központi hídon megállunk, mint Lakatos Attila elmondja, régi reflex ez nála, mivel egyszer Nagy Ferót vezette körbe hosszasan a városban, aki a koncert elején mégis képes volt azt mondani: jó itt a Szamos-parton. Azóta rigorózan megáll ezen a ponton és kijelenti, ez márpedig a Körös. Itt kerítünk sort a közsínház helye körüli hajdani vitákra, melyet leginkább telek spekulánsok moz-

Míg a penészgomba jól mutat mikroszkóp alatt, nem biztos, hogy ez a költeményekre is igaz

gattak a háttérből, de hát az ilyen anekdoták a mai patyolat közéletű Váradon oly távolinak tűnnek. A Bémer téren felidézünk, hogy Ady és Léda miként leveleztek a placc kétoldalán álló EMKE, illetve Royal kávéházakból, látom magam előtt a költőt, ahogy konfliktust fogad alig száz méterre is, hogy meglátogassa szíve hölgyét. Aztán gyorsan elhessegetem a képet, inkább arra figyelek, el ne gázoljon egy teljesen mai autó. Az Ady múzeum, hajdani Müllerei előtt elkészül a kötelező csoportkép, aztán a Rimanóczyakat meg a sokféle szecessziót emlegetve végigsuhanunk a Fő utcán a Petőfi parkig – Léda ház, Kanonok sor kimarad –, hogy utolsó programként megkoszorúzzuk József Attila szobrát. Érdekes helyzet, hisz József Attila sosem járt a városban, a szobor alkotója Wagner Nándor viszont innen származik, 1955-ben készítette a művet egy pályázatra, majd kalandos életét Japánban fejezte be, szerencsére sok évvel később. A szobrot felesége, Chio asszony ajándékozta Nagyváradnak 2005-ben. A beszédet mondó Tverdota György viszont nem lát ellentmondást, mint hangsúlyozza, József Attila pályaszélre szorítottságával minden költő védőszentje, így mindenhol helye van.

József Attila koktél Péntek reggel kicsit zavartan lépek a terembe, egy pillanatra azt hiszem, fideszes EP-képviselő ülésre érkeztem, mert hogy Tőkés László ül a főhelyen, aztán rájövök, még mindig ő az Alapítók Tanácsának elnöke, biztos

ebben a minőségében van jelen, no de az vesse rám az első követ, aki az összes funkcióját észben tudja tartani. Mondjuk mindegy, mi okból érkezett, bizonyára csak emelni tudja az esemény fényét, bár a beszédíró programjára ráférne egy szoftverfrissítés: úgy tűnik, ezt a konferenciát is csak történelmi távlatokban tudja értékelni, amolyan kisebb *Unió Erdéllyel* élményként. A beszéd további részére – komolyabb irodalomtudományi relevanciák híján – nem sok szót vesztegetnék. Legyen elég annyi, hogy a laza húszperces eszmefuttatásban szó esik – természetesen a teljesség igénye nélkül – az egyházkerület múltjáról, a román elnemzetlenítő politikáról, sorskérdésekről, valamiért Kölcseyről, nacionálkommunista diktatúráról, a Partium reneszánszáról, a nagybányai festőtelepről, Wagner Nándor haláláról, valamint Trianon túléléséről. József Attila is említésre kerül, az elnök-püspök-képviselő úr szerint a költő – ezt már én teszem hozzá: igazi jövőbelátóként – *nem így képzelte el a rendet* Erdélyben, 25 évvel a rendszerváltás után, ahol a *fortélyos félelem igazgat*. Hogy a fenti vízióhoz a *Levegőt!* és a *Hazám* című verseket némileg össze kell mixelni, természetesen nem zavarja. A beszédet is József Attila parafrázissal zárja: *adj emberséget az embernek, adj magyarságot a magyarnak, hogy mi ne legyünk román* (ez ugye az eredetiben német, méghozzá náci német – a szerk.) *gyarmat*. A gyülekezet a progresszív jegyében hallgat, viszont N. Horváth Béla, hivatását

Tőkés László nyitóbeszédet tart a konferencia második napján

tekintve a Pécsi Tudományegyetem tanszékvezető tanára, József Attila kutatója, civilben a Partiumi Író-tábor visszatérő vendége felszólalásával aláírja a költő életművén – az aktuálpolitika jegyében – végrehajtott apróbb módosításokat, átértelmezéseket, mivel ezekhez nincs hozzáfűznivalója. Csak arra hívja fel a hallgatóság figyelmét, hogy az előtte szóló polihisztor történelmi személyiség, akinek személyes érdeme, hogy a jelenlevők útlevél nélkül keltek át a határon.

Rodin a ludas A teremben az 1. szekció marad, velük együtt én is (a másik szekcióban a nyomor ábrázolása és az öngyilkosság a téma). Szarvas Melinda az első felszólaló, Ady határon túli irodalmakban betöltött szerepéről próbál beszélni, de én még a történelmi személyiség hatása alatt vagyok, úgyhogy erről nehéz lenne túl sokat írnom. Zeke Zsuzsanna Ady és Goga kapcsolatát végigvezető előadásából viszont több érdekesség is megmarad a jegyzetfüzetemben, például az, hogy Goga élete végéig szeretettel ápolta Ady emlékét. Ennek fényében az előadó több kérdést is jövőbeni kutatási témának ajánl, például, hogy Goga jótékonykodott, avagy jól járt a csucsai kastélymegvásárlásával, illetve, hogy volt-e Adynak fia, akit Goga nevelt fel, bár ez lehet, csak amolyan záró poén. Érzem, kezdek telítődni irodalom-

Tverdota György
beszél József
Attila szobránál

József Attila neve egyfajta érték-választást is jelent, ezért van például, hogy Wass Albertről nem terveznek konferenciát szervezni

Balázs Imre József

tudományilag, Győrei Zsolt, majd Balázs Imre József előadásain tudok még némileg koncentrálni. Előbbi egy 1902-es, Fehér Dezső által szervezett színházi estről beszél, amelyen Adynak is bemutatták *A műhelyben* című egyfelvonásosát, a költőként is ismert Balázs Imre József pedig József Attila 1924 és '27 közötti szabadverseiben kutatja az avantgárd határvidégeit. Rejtélyes módon még azt is feljegyzem, hogy három ilyen tudott kimutatni: a mozgalmi korszak avantgárd jegyeket viselő verseit, a tárgyas és az avantgárd határát a Medáliákon, illetve a szürrealizmus és a freudomarxizmus határát, meg ne kérdezzék hol. Mennyit tesz, ha valaki értelmesen és tagoltan ad elő valamit... Visy Beatrix *Bizonyságkeresők – megszólalás- és megszólításmódok, istenkép(zet)ek Ady Endre és József Attila istenes verseiben* című előadásától viszont, hogy is mondjam, *Hűlt testtel, dermedt-vidorán / Elnyúlok az asztal alatt*. Azt érzékelem, hogy a hölgy rendkívül felkészült, de a versekből nem sokat hagy a műélvezőknek, kegyetlen precizitással aprítja őket szilánkokra. Ám míg a penészgomba jól mutat mikroszkóp alatt, nem biztos, hogy ez a költeményekre is igaz. Úgyhogy szégyen nem szégyen, meglepek, így nem értesülhetek bővebben sem a József Attila *Bánat* című versében kimutatható archetipikus szimbolizációról, sem pedig a szerelmi líráját átszövő

transz(re)gresszív motívumokról. Az előadások hatására valami maradandó változás történik a szervezetemben, harminchat fokos lázban égek, ha nem is mindig, de egész péntek délután, anyám se ápol, úgyhogy a csucsai buszkirándulást kihagyom, éjszakára pedig átadom magam a Holnap városának, ebből kifolyólag szombaton későn és erőst másnaposan ébredek. Jóval 11 óra után kapcsolódok be ismét a konferencia életébe, szerencsére hiányom okán nem vonták fel a gyászlobogót. Hász Erzsébet éppen Rilke hatásokat mutat ki a három költő művészetében, és annyit bizton állíthatok, hogy az egészért Rodin a ludas. Zárásul Csókás Máté és Rigó Béla beszélnek a Dózsa-kultuszról, és annak megjelenési formáiról, többek között a három költő verseiben. Rigó Béla tesz egy megállapítást, ami még kótyagos fejjel is rendkívül érdekesnek tűnik: a nagyepika képes új információt bevinni a köztudatba, a líra viszont csak hivatkozni tud ismert tényekre. Ezért van, hogy költőink a történelemmel kapcsolatban csak olyan toposzokat tudnak használni, mint a honfoglalás, Rákócziak, Hunyadiak, és Dózsa is csak azért kerülhetett fel a palettára, mert Eötvös regénye előkészítette a terepet.

A konferenciának ezzel vége, ennyi volt *a mi munkánk; és nem is kevés*. Búcsúzásnál Tverdota György még villan egyet közös dolgaink rendezését illetően. Elmondja a társaságnak: József Attila neve egyfajta érték-választást is jelent, ezért van például, hogy Wass Albertről nem terveznek konferenciát szervezni, és örömeire szolgál, hogy a Partiumi Keresztény Egyetemen értékeik képviseléséhez partnerre találtak, János Szabolcs rektor úr például ígéretet tett az elhangzott előadások közlésére is. Mint elmondja, a szép számmal megjelenő fiatalokkal szívesen találkozna gyakrabban, akiket természetesen, ha nem érdekelnek a levitézlett régi nagy elbeszélések, de mégis lehet közös nevező, társak lehetnének a mai világról releváns kritikát megfogalmazó új nagyelbeszélés felfedezésében, melyhez a konferencia középpontjába állított három név remek kiindulást és garanciát jelenthet.

SZILÁGYI ALADÁR

Gutenberg után

Életem párja gyakori, okkal-joggal sűrűsödő zsörtölődhetnékének tárgyát az otthonunkban egyre-másra növekedő könyvpiramisok képezik. Nem kis öniróniával kérdelem magamtól: talán kényszeres könyvgyűjtő volnék?... Töredelmesen beismerem: nehezen tudok megszabadulni még a feleslegesnek, haszontalannak bizonyuló kötetektől is – majd a lányaim megteszik... Ami engem illet, legfeljebb csak amiatt bosszankodom, hogy helyszűkében ezek a rendezetlen, „entropikus halmazok” mindinkább elfedik, nehezebben hozzáférhetővé teszik a mögöttük polcokra rendezett, „negentropikus” könyvtáramat.

És közben fokozódó lelkifurdalással sandítok az elolvasatlan könyvek sokaságára. Gaál Gábor (már 1929-ben!) imígyen panaszskodik: „Az egész szoba csupa könyvtest, könyvfedél és betű és zizegő papiros. Világod – mondom magamnak – papírból van. (Sajna!)... Hol az életem tehát és a valóságom? Ezek volnának?” Az engem, immár 2014-ben körülölelő papírvilág talán még fullasztóbb, pedig, pedig nem jutok hozzá – nincs, nem is lesz esélyem arra, hogy hozzájuthassak – minden olyan műhöz, amit „illene” elolvasnom. Ráadásul tartok attól, hogy egyre távolabb kerülök a Jacques Derrida által igényelt, interaktív olvasó ideáljától. Az éppen tíz esztendeje elhunyt francia gondolkodó meglátása szerint az irodalmi művek nem halott könyvek: olvasva újraírjuk őket, új művek, új írók, új olvasók születnek – a végtelenségig. Miközben a leírt szöveg világokat teremt, olvasatlan és újraíratlan merevségében el is zár, ki is zár, és az olvasó feladata e zárt világ feltörése, a szöveg-szövegek fonalainak újraszövése.

Ami a komputervilág kínálta, újabb keletű lehetőség, a már digitalizált opusok képernyőn való követését illeti, attól idegenkedem. Megfoszt a könyvvel való személyes kapcsolat, a kézbe vehetőség, a tapinthatóság élményétől-varázsától. Bár ha „minden”, a teljes irodalom a világhálóra kerülne, megszűnhetne a fentebb emlegetett „piramisveszély”, de – hogy egy 21. századi képzelettel éljek – remélem, a Gutenberg-galaxis nem tűnik el végképp a felhő alapú számítástechnika takarásában.

Mondom ezt, miközben vonz is, riaszt is az általam elemi szinten megszelídített számítógé-

pek világa. Vonz, mert megkönnyíti, felgyorsítja a munkámat. És riaszt, mert egyre riasztóbb híreket kapok a világot elárasztó, rendezetlen és rendezhetetlen információözönről. A hvg-ben olvastam, hogy „625 milliárd zeneszám vagy 500 milliárd fénykép, esetleg 190 millió órányi film: naponta átlagosan ennyivel egyenlő digitális információval gyarapodott 2012-ben a világ számítástechnikai eszközein, mobiltelefonokon, táblagépeken, számítógépeken, szervereken és mindinkább a számítási felhőben lévő adatállomány.” – A statisztikusok szerint a világon rendelkezésre álló adatmennyiség 90 százaléka az utóbbi két évben keletkezett...

Magyar nyelvterületen erre a „globális veszélyre” – nem véletlenül – egy társadalom- és mentalitástörténettel foglalkozó történész, Gyáni Gábor hívta fel a közvélemény figyelmét. Gyáni szerint: „Ha így állnak a dolgok, a kérdés így fest: mit kezdünk ezzel az irtózatossággal, és rendezetlen, vagy rendezhetetlen adattömeggel, melynek növekedése előnti az emberiséget. Az adatrobbanás az adatok hasznos felhasználásának a problémáját helyezi előtérbe, vagyis azt a kérdést: miként férhetünk hozzá értelmesen, a problémák megoldását elősegítendő az ellenőrizhetetlen és áttekinthetetlen Big Data információ-tömegéhez.”

Gyakorló navigáló létemre, a világháló keresőként való használata – kényelmes volta ellenére – állandó kételyek forrása. Egyrészt, ha ráklattintok egy-egy névre, témára, fogalomra, mitévő legyek a rendszer akár ezres, tízezres nagyságrendű kínálatával? Képtelen vagyok mindent áttekinteni, végigbongészni. Féltő, hogy ez a „piramis” eltakarja a már megszerzett, rendezett tudásomat, és hozzáférhetlenné tesz lényeges, új információkat. Nem irigyem magamat, miként is dönthetném el, hogy a kínálatból mi a fontos, mi a pontos, mi a hiteles? Hogyan óvhatnám meg magamat a valamilyen, akármilyen érdekek vagy hamis tudat mentén manipulált (félre)tájékoztatás veszélyeitől? Elképzeltető, sőt valószínű, hogy az általam keresett „igazságok”, „tények” megtalálhatóak ebben az információözönben. De azt hiába pötyögtetném be, hogy csupán a fontos, a pontos, a hiteles válaszok érdekelnek...

**Remélem,
a Gutenberg-
galaxis
nem tűnik
el végképp
a felhő alapú
számítás-
technika
takarásában**

Új tanterv, régi tankönyvek a hazai közoktatásban

Több mint tankönyvkáosz

Az ígéretek ellenére nem kaptak új tankönyveket a hazai iskolák első és második osztályos diákjai, idén is kudarcot vallott a tankönyvellátás. A fennakadás nem csak a pályázati rendszer hibáival szembesít, hanem azzal is, hogy a közoktatási reform alapjai hiányoznak. Az újítási szándék indokolt, ennek szempontjai megalapozottak, a változás várat magára. Nemzedékek veszhetnek rajta. PARÁSZKA BORÓKA írása.

Szitokszóként hangzott el a legutóbbi tanévkezdéskor a „reform”, pedagógusok, szülők egyaránt azt értették alatta: káosz van a hazai közoktatásban, kiszolgáltatottak a diákok, a családok és a tanárok egyaránt. Nem látható át az oktatás menete, és így bizonytalan, hiteltelen a vizsgarend is. Az alsó tagozattól az érettségi előtt állókig mindenkinek van oka panaszkodni, az idei év legnagyobb botránya mégis az, hogy az első és a második osztályosok tankönyv nélkül kezdik el a tanulást. Ez a hiány valószínűleg évekre meghatározza, milyen ritmusban, milyen módon sajátíthatja el ez a generáció a tanterv által előírtakat.

„Azon vitakoznak a fejek, milyen legyen a digitális tankönyv, miközben én azzal nézek nap mint nap szembe az osztályteremben, hogy a gyerekek zöme éhes, tetves, fűtés- és világítás nélküli otthonokban él”

Sorra „buknak” a tankönyvek a pályázatokon

Ők lesznek azok, akik az előttük járókhoz, és az utánuk következőkhöz képest is késésben, lépéshátrányban lesznek.

Kiadók versus sikasztók „Reform tanterv” ugyan már van, taneszköz azonban még nincs, azaz az új elvárásoknak a régi tankönyvek alapján kell megfelelni. Pedig a felkészülésre volt idő, tavaly lépett érvénybe az új tanterv, érvénybe lépése után letelt az egyéves türelmi idő is, ennek ellenére még mindig nem biztosított a tankönyvellátás. Az ok ugyanaz, amivel a tankönyvkiadás évek óta nehézségekkel küzd, ilyen téren egyáltalán nincs radikális reform. Akadozik a közbeszerzési eljárás, ez pedig nem felel meg a tanév beosztásának. Idén a közbeszerzésre felterjesztett 21 tankönyvből 9-et elutasított a minisztérium szakbizottsága, így messze az ésszerű határidőn túl, új közbeszerzési eljárást kell indítani. Hasonló gondokkal szembesültek a kiadók 2013-ban, idén a szaktárca már csak az első és második tankönyveket pályáztatta meg – és ez a kiírás sem járt sikerrel. Király András oktatásügyi államtit-

kár már akkor arra figyelmeztetett: gyors váltásra lenne szükség, mert az új tanterv szerint a régi tankönyvek használhatatlanok, alig felelnek meg annak, amit a tanév során el kellene sajátítani. Különösen igaz ez a kisebbségi tagozatra: ezekben az osztályokban ugyanis a román nyelvet immár nem anyanyelvként, hanem idegen nyelvként oktatják, teljesen új módszertan szerint.

Az ismétlődő kudarc a közbeszerzés pályázat ellentmondásai miatt következik be újra és újra, ebben ugyanis teljesíthetetlen, vagy ellentmondásos elvárások vannak. Nem csoda, hogy a tankönyvek sorra „buknak” a pályázaton, még akkor is, ha a kiadók jelentős erőfeszítéseket tesznek a minőségi javulás érdekében. Ez az eljárási hiba azért is érthetetlen, mert a tankönyvek szerzői sok esetben ugyanazok, mint akik az új, reformtantervet is összeállították: pontosan ismerik tehát, hogy a taneszközök milyen struktúrába kell illeszkedjenek. Az idei pályázaton ráadásul a digitális taneszközök bevezetéséről is döntöttek a pályázatók, és nem voltak egyértelműek az erre, illetve a nyomtatott kiadvá-

nyokra vonatkozó szempontok. Bár idén az első és a második osztályok ellátását nem sikerült megoldani, jövőre a harmadik-negyedik osztályokban is be kellene vezetni az új tankönyveket ahhoz, hogy a nyolcadikos záróvizsgára biztosítható legyen a szakszerű felkészítés. Az ötödik és a kilencedik osztályokban még reménytelenebb a helyzet, ezekben csak a tantervek változnak a 2015-2016-os tanévben, taneszközt ez a generáció biztosan nem kap. Nem csak a pedagógusok munkája nehezebb így, kétséges, mennyire biztosított az esélyegyenlőség a nyolcadikos záróvizsgára, valamint az érettségire való felkészülés.

A tavaly életbe lépett, és azóta több módosításon, kiegészítésen átesett oktatási törvény a hazai reform legfontosabb szempontjai között a „képességfejlesztést”, „interaktivitást” határozta meg. Az új taneszközöknek is ezeknek az elvárásoknak kellene megfelelnie akár nyomtatott, akár digitális tankönyvről van szó. Sok esetben a digitális tankönyvek tartalma megfelel a nyomtatott kiadványok tartalmának, ennek el-sajátításához azonban kiegészítő eszközöket kínál. Vizuálisan gazdagabb (jóval nagyobb képállomány, animációk, diagrammok stb. találhatóak ezekben), lehetővé teszik a diákok önálló munkáját (például a javító programokkal, az önellenőrző feladatokkal), új viszonyba helyezik a szöveg és a kép viszonyát (ez utóbbit rugalmasabban lehet kezelni, beilleszteni, adott a nagyítás, vagy kicsinyítés lehetősége stb.) Elvileg az új eszközök megkönnyítik a pedagógusok dolgát, és vonzóbbá teszik a tanulást a diákok számára. Mégsem volt konszenzus a bevezetésükről. Eleve a pályázat kiírása körül viták voltak, már csak azért is, mert a minisztérium későn, idén májusban (!) indított közvitát a tankönyvek értékelésének, beszerzésének, valamint a tankönyvellátás rendjének a módszertanáról. Ez azt jelenti, hogy négy hónap állt az érintettek rendelkezésére, hogy megvitassák, elfogadják és teljesítsék a közösen megállapított szempontokat. A pályázatot április 19-én írták ki, és július 16-án zárult. Vagyis a szerzők, a digitális szerkesztők, kivitelezők összehangolt és

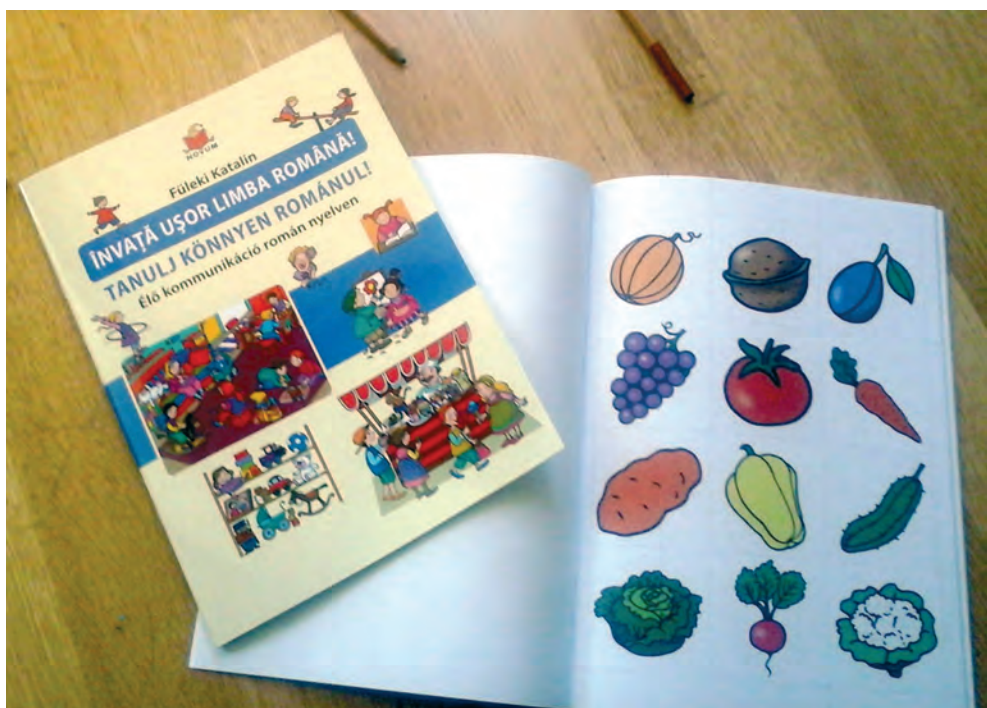
„Nekem még egy osztályt kell kivinni nyugdíjig, ezek a gyerekek többet tudnak a telefonokról, számítógépekről, mint én”

Ami a magyar kisdiáknak ma még nehéz: könnyen tanulni románul

megfeszített munkája mellett is kétséges: lehet-e ennyi idő alatt az idei közoktatásban még nem használt, „rutinból” nem előállítható taneszközt prezentálni. A kiadók többsége mégis nekifutott a feladatnak, jelentős anyagi ráfordítással letette az asztalra azt a verziót, ami ennyi idő alatt elkészíthető. A hidegzuhany az augusztus 4-i eredményhirdetésen jött (öt héttel a tanévkezdés előtt!): a sorozatgyártásra nem kerülhet sor, mert a benyújtott pályázatokat elutasították, olyan rendeletekre hivatkozva, amelyek a pályázati kiírásban nem is szerepeltek. És ekkor kezdődött az immár szokásossá vált eljárás: a pályázati kiírás megóvása, az új kiírásra való várakozás. A kiadók futnak a pénzük után (a magyar könyvműhelyek közül a marosvásárhelyi Kreatív kiadó elvérzett, a dévai Corvin kiadónak egy kiadványa szerepelt sikerrel). A szülők, pedagógusok pedig tanácstalanok és dühösek. Két vállalkozás mondhatja magát nyertesnek: a CD Press Kft. és a Siveco kiadó, a pályázaton ezek prezentálták a legtöbb, bizottság által jóváhagyott kiadványt. A sikert némiképp beárnyékolja, hogy a Siveco elnökét, Irina Socolt a tanévkezdés előtt egy héttel tartóztatták informatikai programok illegális forgalmazása és adócsalás gyanúja miatt. A vélelmezett kár meghaladja a 10 millió eurót.

Tetű és táblagép Míg a tankönyvpiac nagy tételben gondolkodik, addig a katedráról másképp látszanak a közoktatás költségei és szükségletei. „Azon vitatkoznak a fejesek, hogy milyen legyen a digitális tankönyv, miközben én azal nézek nap mint nap szembe az osztályteremben, hogy a gyerekek zöme éhes, tetves, fűtés- és világítás nélküli otthonokban él. Azért jár iskolába, mert itt tejet és kiflit kap, megmelegedhet. Tudják ezek, hogy milyen világon élünk?” – válaszolt ingerülten az elektronikus taneszközök hasznára vonatkozó kérdésemre egy fiatal tanítónő, aki egy Marosvásárhelytől néhány kilométerre lévő községben tanít. „Képességfejlesztésre van szükség, valóban, de milyen képességekre? Ezek a gyerekek úgy kerülnek előkészítő és első osztályba, hogy nem jártak óvodába, nem voltak nagyobb közösségben. Számukra a nevelés a mogyorófa vessző használatát jelenti. Soha nem fogtak a kezükbe ceruzát, nem láttak könyvet, szüleik általában analfabéták. A legnagyobb siker, amit elérhetek az első tanévben, ha rábírom őket, hogy huzamosabb ideig maradjanak az osztályteremben.”

Azok a pedagógusok, akik jobb körülmények között dolgoznak, bizakodóak az elektronikus oktatás fejlesztésével kapcsolatban, de arra figyelmeztetnek: a digitális tan-

könyv önmagában még nem elég. Az iskolának fel kell készülnie, digitális tábla beszerzésére van szükség, a gyerekeket pedig lappal, tablettel kell ellátni, meg kell tanítani őket ezt kezelni, és csak ez után kezdődhet a digitális oktatás. „Számunkra még mindig gond az, hogy papírt vásároljunk, fénymásoljunk, a vaktól omlik a fejünkbe. Kétlem, hogy mindezek mellett lesz pénz ilyen kütyükre” – reagált egy marosvásárhelyi, belvárosi iskola pedagógusa. Többet azt vetették fel, hogy hiába gyorsul fel a taneszközök kiadása, ha eljutnak a könyvek és e-bookok az iskolákig, még mindig nem kezdődhet meg az átállás, hiszen először a tanároknak, tanítóknak kellene „beletanulnia” az új tananyagba, hogy biztonsággal adhassák tovább a diákoknak. Addig azonban sem módszertanilag, sem tartalmilag nem tudnak felkészülni, amíg nem tudják, mire is kellene készülni, amíg nincs a tanügyminisztérium által elfogadott és jóváhagyott kiadvány. „Nekem még egy osztályt kell kivinni nyugdíjig, ezek a gyerekek többet tudnak a telefonokról, számítógépekről, mint én. Nem nekem kell őket tanítani, hanem nekik engem, ez a szomorú helyzet” – tárta szét mosolyogva a kezét Kelemen Anna tanítónő, amikor azt magyarázta, miért örül a késésnek.

Közzoktatás, magánbefektetés

Az új tankönyvek és a reform bevezetését sok szempontból meg kellene alapozni, hangsúlyozták szülők és

szakemberek más-más megfontolásból. „Egyre több a tanulási zavaros, diszgráfias és diszlexiás gyerek. A problémák hátterében sokszor a korai fejlesztés elmaradása, a mozgáshiány van. Nincs megbízható pszichológiai szűrés sem az óvodák zömében. Ilyen körülmények között készségfejlesztésről beszélni a hazai közzoktatásban felelőtlenség,” – foglalt állást kérdésünkre Lázár Noémi pszichológus, aki úgy véli, az eddiginél nagyobb társadalmi összefogásra lenne szükség ahhoz, hogy valóban sikeres legyen az oktatási reformfolyamat. A tankönyvekre való várakozás heteiben nem áll meg az élet az iskolákban: a pedagógusok a szülők támogatásában bízva keresik a megoldást. Általános, hogy az ingyenes, és a tanügyi tárca által hitelesített tankönyvek hiányában ki-ki saját megoldást javasol: pénzért különböző foglalkoztató füzeteket, segéd-eszközöket lehet vásárolni, a tanítók maguk tesznek javaslatot arra, hogy mire költsenek a szülők. Az árak változatosak, egy-egy matematika, román, anyanyelvi vagy idegen nyelvű foglalkoztató ára 20-40 lej között változik. Egy előkészítő, vagy első osztályos gyerek szülei számolhatnak azzal, hogy az iskolakezdés (a „klasszikus” kiadásokon, ruha, hátitáska, cipő stb.) beszerzésén túl még 100-150 lejes többletköltséggel jár. A családok a jobb híján megvásárolt munkafüzetek mellett hozzájárulnak a szemléltető eszközök költségeihez, sőt ha kell az osztályterem, az iskola állagmegőrzéséhez is. Van olyan ta-

Táblagép digitális tankönyvvel

nító, aki számára teher arra kéri a családokat, hogy fizessenek, és csak a munkához szükséges minimumot kéri, de vannak olyan pedagógusok, akik úgy vélik: a minőségi oktatást valakinek meg kell fizetnie. Az érvényes jogszabályok szerint immár nem legális az évtizedeken át gyűjtött kvóta, az „osztálypénz” beszedése. Nagyon sok iskolából és óvodából érkezik azonban a hír, hogy az intézmények vezetői készséggel felvilágosítják a szülőket, hogyan lehet legálisan hozzájárulni az ingyenes közzoktatás költségeihez: a pénzt immár nem a tanító kapja közvetlenül, mint oktatási költséget, hanem az iskola vagy óvoda pénztárosa, aki önkéntes „adományként” könyveli el. A pénz útja sokkal bonyolultabb és átláthatatlanabb így: a szülők által befizetett „adományból” hoznak létre iskolai alapot. A következő hónapokban bármit kell vásárolni, külön kérvényeznie kell a pedagógusnak. A gyerekhez több lépcsőn keresztül jut vissza, ha visszajut, az, amit a szülő befizetett.

A digitális forradalom idén biztosan nem seper végig a hazai iskolákon. Ha mégis eljut a romániai közzoktatásig, akkor a szerencsés keveseknek egészen biztosan jobb, színesebb, interaktívabb lesz a tanulás. Azoknak, akiknek a digitális nevelés hátterét otthon is biztosítják, akik infrastrukturális szempontból jól ellátott iskolába járhatnak. A társadalom nagyobbik fele számára a „készségfejlesztés” azonban ma egészen mást jelent, mint interaktív tankönyveket, és digitális oktatást. Számukra a „készségfejlesztés” az elektromos áram és vezetékes víz otthoni bevezetésével kezdődik. Folytatódhat úgy, hogy minden digitális nevelésben részesülő diák alanyi jogon kap, állami szubvencióval eszközöket és lehetőséget az e-kultúrában való részvételre. Indulhat Romániában is „kakaóbiztos” számítógép-program (ahogyan indult Magyarországon jó néhány évvel ezelőtt) – ettől azonban még messze áll a hazai közzoktatás. Az idei tanév, hasonlóan a tavalyihoz, kudarcra indult, és mint egy évvel ezelőtt, most is ugyanazzal vigasztalják magukat az érintettek: jövőre talán tanul a rendszer a saját hibáiból. Vagy nem.

A digitális forradalom idén biztosan nem seper végig a hazai iskolákon

A közös ellenség felülírja a korábbi ellentéteket

Nemrég sokan temették az Európai Uniót, az euróövezetet, de köszöni megvan, épp „új kormányát” alakítja. A világpolitika egyik legerősebb szereplője maradt, annak ellenére, hogy egyes tagállamokban legmagasabb szinten kétségbe vonják ezt. Ám olyan új veszélyekkel kell szembenéznie, amelyek sok korábbi álláspontot és relációt írnak felül. BALÁZS PÉTER volt külügyminisztert és regionális biztost, a Corvinus Egyetem és a CEU professzorát a Juncker-bizottság bemutatását megelőző órákban kérdezte GÁL MÁRIA.

Felállt Európa „új kormánya”. Mintha valamiféle, eddig nem tapasztalt együttműködés körvonalazódna a nagy európai pártcsaládok között. Ez csak látszat vagy tényleg a nagy demokratikus pártokat bizonyos mértékig egy akolba terelte a többszörös közös veszély?

Ez az intézménymegújulás éve. Ötévenként előfordul, hogy Európai Parlamentet választunk és utána új Európai Bizottság lép hivatalba. Az idei kivételesen egy költségvetési periódus induló éve is. Csak 35 éveként fordul elő, hogy egybeesik a hét éves költségvetés és az intézményi rotáció éve. A másik színfolt, hogy Jean-Claude Juncker bizottsági elnöki jelölése a parlament kezébe került. A bizottsági elnököt most először az EU történetében a parlamenti jelöltek közül választotta ki az Európai Tanács. Ettől a ponttól azt láthattuk, hogy a két legfőbb erő, a néppárt illetve a szocialisták és demokraták parlamenti csoportja sok tekintetben együttműködik. A két csúcsteljesítő, Juncker és Shulz sportszerű versengésében is testet öltött ez, majd kölcsönösen elfogadták, hogy Juncker lesz a Bizottság, Shulz pedig további 2,5 évre a parlament elnöke. Több dologban is látszik, hogy van egyfajta összefogás.

Mi van emögött? A szélsőjobb veszély?

Bizonyosan ott van az is, hogy nem szeretnék, hogy az amúgy az EP-ben nem túl erős szélsőjobb erők nagyobb súlyt kapnának. Ezek az EP-ben igazából nem rúgnak labdába, ott még előttük vannak a liberálisok és a zöldek, de tagországokban, például Franciaországban fontosak lettek, nem lehet átlépni rajtuk. Az összkép valóban az, hogy a két nagy politikai erő, amiben lehet, egy irányba húz. De azt is látni kell, hogy az EP sok tekintetben más, mint a nemzeti parlamentek. Ez egy hatalmas fórum, szépen megkonstruált politikai intézmény, csak nincs olyan tétje, mint bármelyik nemzeti parlamentnek, ahol a kormányt az ellenzék megpróbálja megbuktatni, és ha sikerül, átül a helyére. Az EP-ben is folynak a viták, de attól még az intézmények helyükön maradnak öt évig. Itt senki nem tud megbukni.

A csúcsteljesítők kapcsán felmerült, hogy hatalmi eltolódás észlelhető az EP javára. Súlyosabb lett most az EP és kevésbé súlyos az ET szava?

Egy fontos személyi döntést magához vett a parlament. Ebben a háromszögben az ET és az EP ketten vetélkedtek, hogy a harmadik, az EB főnökét melyikük nevezheti meg. Eddig a miniszterelnökök bizalmas alkuiban született meg a jelölés minden megelőző elnök esetében, kicsit a pápaválasztáshoz hasonlóan. Most először nagy nyilvánosság előtt zajlott. Ugyanakkor, éppen azáltal, hogy egy ilyen öreg rókát, Junckert választották meg, a Bizottság elnöke sokat erősödött.

Vannak ennek előjelei?

Igen, ilyen az ET elnök, illetve a kül- és biztonságpolitikai főképviselő kiválasztása. Donald Tusk megválasztása úgy is értelmezhető, hogy Juncker kicsit kitolja a Tanácsot az euróövezet viteléből. Herman Van Rompuy nagyon szeretett ezzel fog-

lalkozni, Tusk viszont nem eurózóna tagállamból jön, gyakorlatból nem ismerheti annak működését, ráadásul ő nem az a klasszikus európai politikus, aki beszél három nyelven, teljesen otthonosan mozog az Unióban és közvetít a felek között. Ezáltal Juncker sokat erősödött. Federica Mogherinivel pedig a lehető legtapasztalatlanabb külügyminisztert sikerült főképviselőnek megtenni, ami azt jelenti, hogy a tagállamoknak nyugodtan vihetik tovább saját nemzeti külpolitikájukat.

A pénzügyi-gazdasági válság elhatalmasodása során sokan temették az Uniót. Főképp az eurózónát. Túl vagyunk e veszélyen?

Az Uniót magát kevésbé temették, mint az euróövezetet, amely valóban nagyon ingott. Igen, azt hiszem, kifelé lábalunk ebből a válságból, s az EU és az eurózóna túlélte.

Az Európai Unió leértékelődéséről is sok szó esik, ez a magyar politikai diskurzusban is megjelent. Le- vagy felértékelte a válság az EU-t?

Amíg a fontos tagállami vezetők rendszeresen eljárnak az uniós tanácskozásokra, addig fontos. Amíg Merkel kéthavonta Brüsszelben van, addig nagyon fontos. Akkor értékelődne le az Unió, ha Merkel nem menne el. Voltam nagykövet Dániában. A dánok hagyományosan kihúzzák magukat sok mindenkől, mégis benne vannak az Unióban, ott vannak minden ülésen. Egyszer megkérdeztem, miért? Tudja, mi volt erre a válasz? Hogy lássák, mit csinálnak a németek. Amit a két, három nagy ország akar, és főképp, ha közösen akar, az nagyon fontos. Az euróövezet addig él, míg ők akarják, míg áldozatokat hoznak érte. És hoztak szép számmal az utóbbi években.

De itt az újabb válság, az ukrajnai konfliktus kapcsán kibontakozott

Eddig a miniszterelnökök bizalmas alkuiban született meg a jelölés minden megelőző elnök esetében, kicsit a pápaválasztáshoz hasonlóan

orosz-EU feszültség. Van ennek megoldása?

Ukrajnának az állami léte a fontos, Oroszországnak más a tét. A Szovjetunió részeként alakult ki az a terület, ami Ukrajnaként függetlennedett. Ebben voltak orosz nyelvű területek, most ezekkel van a probléma, de Ukrajnához csatolták a második világháborús szovjet terjeszkedés több eredményét, Kárpátalját, Kelet-Lengyelországot, Besszarábiát is. Ukrajna meg kellett volna találnia a módját annak, hogyan lehet ezt a sokszínű területet önálló államként megtartani. Ehhez egy jó belső szövetségépítés kellene és egy olyan állami struktúra, ami működik. Oroszország egy emelettel magasabbról nézi az egészet. Számára ez nem egy kétoldalú konfliktus, mert Oroszország az egész volt Szovjetuniót látja. A hidegháború végjátéka zajlik most. Oroszország pillanatok alatt elvesztette az NDK-t, ráadásul megpróbálta kikötni, hogy a NATO-nak ne legyen tagja, márpedig az lett a német egyesüléssel. Néhány év alatt elveszítette az ütközőzónáját, a Varsói Szerződés tagállamait, és a három balti államot. Most vagyunk az utolsó sávban, annál a hat országnál,

Balázs Péter:
„Egy józan kormány sem lépheti át a biztonsági problémákat”

Nem lenne jó, ha Londonban a Piccadillyn fejeznének le embereket életlen késekkel

amit az EU keleti partnerség címen megpróbált magához édesgetni. Ez az utolsó köztes terület az orosz és a NATO területek között. Most ezekért folyik egy elszánt küzdelem, Oroszország is a saját befolyási övezetét próbálja kialakítani. Az utolsó tét a kelet-nyugati új befolyási övezeti játékokban Ukrajna. A nyugat elbízta magát, azt hitte, hogy egy európai uniós társulási szerződéssel magához kötheti Ukrajnát. De ez kevés. Ennyi befolyása Oroszországnak is volt. Valahol meg kell találni azt a megoldást, ami nem az oroszoknak és nem a nyugatnak, hanem az ukránoknak jó.

Mennyire az EU és Oroszország konfliktusa ez, inkább az amerikai vezetésű NATO-é és Oroszországé?

Ez a nyugat számára is befolyási övezet, piaci pozíciók és normarendszer kérdése, Oroszország esetében erre rátevérdik a hagyományos bekerítettség komplexusa. Oroszországban mostanában a dolgok rosszul mennek gazdaságilag, ki van szolgáltatva az energiahordozók exportjának, úgyhogy külpolitikai győzelmekkel próbálja Putyin a népszerűségét megtartani. Óriási népszerűséget hozott neki a Krím elfoglalása, ő lett a hazagyarapító cár. Ez a revansizmus győzelme, csak az a baj, hogy a világ nem tud vele mit kezdeni. A Krím elcsatolását a kormány sem lépheti lenyelni, sem kiköpní nem tudja. Erre nem lehet azt mondani, hogy rendben van, kicsit olyan, mint Észak-Ciprus török elfoglalása 1974-ben.

Azt is lenyelte a világ.

Nem, egyetlen állam ismerte el a világon, Törökország.

Attól még semmi nem változott.

Igen, együtt élünk sok ilyen elvarratlan dologgal. Itt van a Republika Srpska Boszniában, Hegyi Karabah, Dél-Oszétia, Abházia, Transznisztria, tele vagyunk ilyen pöttyökkel, ahol az államképződés nem fejeződött be. Ezek mind éretlen gyümölcsök, most viszont kaptunk egy óriási félérett görögdiányt Ukrajnával.

Van annyira súlyos ez a helyzet, hogy háborúba torkollhat?

Nem hiszem, ahhoz elég bölcs a NATO, és ez NATO ügy. Látszik abból is, hogy semmilyen felhívásra nem ad fegyvert. Nem szabad fegyvert adni egy olyan konfliktus esetében, ahol egyik fél pusztulását sem kívánjuk. Az EU-ra az ukrán válságnak nincs belső hatása, mert uniós szinten a kereskedelme Ukrajnával minimális. De a közvetlen szomszédságunkban van. Ezért inkább biztonságpolitikai és NATO problémának látom.

Az Oroszország elleni szankciók és az ukrán válság kapcsán van véleménykülönbség a tagállamok között, viszont az Iszlám Állam jelentette fenyegetés kapcsán egységes Európa, sőt az egész világ. Az Unió számára is új veszélyforrást teremtett az ISIS általi, hogy uniós állampolgárokat nyert meg magának és kinevelte a saját dzsihádistáinkat?

A Közel-Keleten biztonságpolitikai kérdések egész sora kapcsolódik össze, az izraeli-palesztin konfliktus, a szíriai polgárháború, Irán és az urán, mindegyik önmagában nagy kihívás. De mindezt fölülírja az Iszlám Állam elnevezésű szörnyűség, amely egyre kiterjedő területen hajmeresztő rezsimet vezet be, ami önmagában is a teljes régió és a világ biztonságát fenyegeti. S azáltal, hogy megnyer magának embereket, akik európai államokból odamennek az ő oldalukon harcolni, fenyegetést jelent az EU számára. Ezek a dzsihádisták úgy behurcolják a fertőzést, mint az ebolát. Nem lenne jó, ha Londonban a Piccadillyn fejeznének le embereket életlen késekkel. Most úgy tűnik, összeczár a világ, s az új veszély más megvilágításba helyez meglévő konfliktusokat. Úgy néz ki, Irán is hajlandó beállni a sorba, ártékelődnek korábbi relációk. Ez olyan fenyegetés a világnak, hogy egy józan kormány sem lépheti át a biztonsági problémákat és nem ringathatja magát abban az illúzióban, hogy csak üzletet kell csinálni, s a külpolitikának nincs semmi más dolga.

Embertervek

Ha nem látnánk, hogy a genetika és orvostudomány terén egyre merészebb lépéseket teszünk meg, azt mondhatnánk, hogy a transzhumanista mozgalom, amelynek az emberi faj átalakítása a célja, megvalósíthatatlan utópia, unatkozó sci-fi rajongók játékszere. A mozgalom azonban komolyan veszi célkitűzéseit, és úgy tűnik, a korszellemmel gyakran találkozunk. Hogy miképpen, azt KUSTÁN MAGYARI ATTILA foglalta össze.

A transzhumanizmus azt jelent: meghaladni azokat a képességeket, amelyeket mint faj birtoklunk. Mivel számos veszély ér minket, kezdve a genetikai okokból is ránk leselkedő betegségektől egészen a halálunkig, hosszú ideje keressük a gyógyírt ezekre a problémákra. Az emberek ráadásul nem csak egészségesek és hosszabb, vagy akár örök életűek szeretnének lenni, hanem magasabbak, szebbek, okosabbak, izmosabbak, ezek közül pedig számos tényező részben a szülőtől örökölt génektől is függ.

Számos aggály is felmerül ezek kapcsán, a társadalomban rengeteg vita alakult ki a transzhumanizmust illetően, ezekből van szerencsénk magyar szerzőktől is idézni.

Nováky Erzsébet jövőkutató szerint „nemcsak az a kérdés, hogy milyen irányban megyünk (a felismert lehetőségek szintjén), hanem az is, hogy milyen irányba menjünk”. Ha arra gondolunk, hány ideológia verseng ma a világban, és köztük néhány mennyire veszélyes, akkor érdemes betekintést nyernünk a transzhumanista mozgalomba, hiszen amennyire izgalmas és jóakarátú, annyira időzített bombaként is értelmezhető.

Már a görögök Németh György „A zsarnokok utópiája” című könyvében így ír: „az a hit, hogy a technika fejlődése végső soron mintegy önmagától megoldja a földi gondjainkat, csak látszólag új keletű. Kialakulása nem az ipari forradalom terméke, vagyis a helyettünk dolgo-

Francis Fukuyama
filozófus

„Az új befogadása képességének a hiánya zavart okozhat az egyénben és akadályokat gördít a társadalmi beilleszkedésébe is” (Pápai Attila teológus)

zó gépek elképzelése már akkor létezett, amikor e gépeket még föl sem találták, illetve nem terjedtek el. Az emberek és istenek munkáját segítő automaták elképzelését már Homérosz is említi. Héphaistos, az istenek ezermestere és kovácsa aranyból remekelte e mozogni, sőt beszélni is tudó szerkezeteket: »Szolgálók gyámolították,/ drága aranyból vannak ezek, de akárcsak az élők,/ van

szívükben erő és ész, és szólalni tudnak,/ és őket munkára az égilakók tanították./ Most mellette serénykedtek...«.

Meddig ember az ember? Pápai

Attila magyarországi teológus egy írásában arra hívja fel a figyelmet, hogy Francis Fukuyama filozófus féltelmei szerint az ember elveszítheti az irányítást saját alkotása fölött, és ahogyan az első atombomba készítésekor sem tudtuk, mekkora veszély fenyeget, úgy abban sem lehetünk biztosak, hogy megfelelően tudjuk kezelni az új technológiákat. Azt is mondja Fukuyama, hogy a biotechnológia „megváltoztatja az emberi természetet”, ha megváltoztatjuk magunkat, akkor az emberi értékeink sérülnek. Úgy képzelem el, hogy amennyiben beavatkozunk a saját fejlődésünkbe, és például „egyes embereket nyereg alá való, másokat pedig csizmás-sarkantyús lényekké” tenyésztünk, az emberi fajt mint olyant tehát elfelejthetjük.

Erre az aggodalomra többek mellett Dr. Galántai Zoltán magyar jövőkutató ad választ. Mint egyik

Dr. Galántai Zoltán
magyar jövőkutató
FOTÓ: FILMKULTURA.HU

cikkében írja, Fukuyama hibát követ el, amikor „kimondatlanul bár, de feltételezi, hogy létezik egy az »embernek lenni« valamiféle végső és megváltoztathatatlan meghatározása”. Az, hogy meddig emberi faj az emberi faj, és mikortól, eleve nem könnyű kérdés – sőt, valójában megválaszolhatatlan –, hisz a természetes fejlődés során is sokat változtunk.

Milyen hosszú lehet az élet?

Komoly aggályokat vet fel, hogy mi történik, amennyiben mindenki száz, százötven, vagy még több évig élhetne? Nem biztos, hogy ez a távoli jövő problémája. Már napjainkban szembenézünk hasonló problémákkal: vagy az elöregedés miatt aggódunk, vagy a túlszaporodás miatt, valójában mindkettő komoly veszélyekkel fenyeget. Ráadásul „nyakunkon a Google”, hiszen tavaly jelentette be Larry Page, a Google alapítója és vezérigazgatója, hogy az Apple elnökével karöltve új céget alapítanak, melynek elsődleges célja az emberi élet meghosszabbítása.

Pápai Attila teológus szerint azonban számolni kell néhány problémával: ilyen például „a mentális megmerevedés, amelyből az idősödő ember nem képes kiszakadni. Az új befogadása képességének a hiánya zavart okozhat az egyénben és akadályokat gördít a társadalmi beilleszkedést illetően is”. Figyelmeztet arra is, hogy amennyiben bekövetkezik a hosszabb élethossz, az emberek később adhatják majd át munkahelyeiket a fiataloknak, ezért át kell alakítani a rendszert.

Az öregedésbiológiával foglalkozó Joao Pedro de Magalhães arról ír egy helyen, hogy a meghosszabbított életek világában „teljesen más súlya lenne egy néhány éves börtönbüntetésnek – hogy az életfogytiglant, meg a halálbüntetést már ne is említsük.”

Egyenlőtlenségek Ennél a kérdésnél a *Gattaca* című film jut eszünkbe, amelyről a Mozimustra rovat hasábjain már írtunk. Az 1997-es film azt mutatja be, mi történik akkor, ha az egyik gyerek szülei vállalják a genetikai beavatkozást, a másik gyerek szülei azonban nem – esetleg azért, mert a forogatókönyv

Raymond Kurzweil
amerikai feltaláló
a Google új
technológiai
igazgatója

Az optimista transz-humanisták szerint leszünk olyan bölcsek, hogy felelősségteljesen cselekszünk, mások úgy gondolják, egy újabb atombombát tartunk a kezünkben

szerint anyagi nehézségekbe ütköztek. Azok, akik „meg lettek tervezve”, tehát magasabb az intelligenciaszintjük, jóképűbbek, erősebbek stb., előnyt élveznek a „mezei emberekkel” szemben, ők végzik a szellemi munkát, míg a többiek legfennebb a seprűt markolhatják. Erről ír Aldous Huxley is a *Szép új világ* című világ-hírű könyvében, hiszen történetében előre meg van határozva, ki milyen képességekkel születik majd.

Eleve adott az etikai kérdés, hogy szabad-e a szüleinknek eldönteniük, milyenek legyünk, vagy bízzuk inkább a véletlenre. A transzhumanisták a fájdalmat, betegséget, nyomort akarják feloldani, ellenzőik – vagy a folyamatokat aggódva figyelők – inkább attól tartanak, hogy mi lesz, ha kisiklik a kezünkben az irányítás. A gazdasági érdekcsoportok, a hatalom bármikor visszaélhet ezzel, az oszd meg és uralkodj régi trükk, amelyre tökéletes eszköz volna az emberi természetbe való korlátlan beavatkozás.

És ha azt hinnénk, hogy mindez dajkamese: már 2001-ben bejelentették, hogy egy New Jersey-i kórházban megszülettek az első geneti-

kailag módosított csecsemők, azóta pedig számos gyerek jött napvilágra így. Az eljárás során egy egészséges donor petesejtet használtak fel az anya hibás, steril petesejtjének javítására, volt eset, amikor az édesanya és apa, valamint a harmadik fél, az egészséges petesejtet adó nő génjei is keveredtek, így mondhatni, ezek a gyerekek három szülővel bírnak. Aggályok felmerültek itt is, hiszen nem tudni, darázsfészekbe nyúlunk-e, amikor az élet legalapvetőbb kódrendszerét formáljuk át.

Nincs még vége Raymond Kurzweil amerikai feltaláló a Google új technológiai igazgatója. Nemrég bejelentést tett az örök élettel kapcsolatos elképzeléseiről: úgy véli, 2030-ig feltölthetjük egy számítógépre az emberi elmét, ez pedig azt jelenti, többé nem kell rettegnünk a betegségtől vagy a haláltól, legfennebb egy áramszünetről...

2045-re pedig, úgy gondolja, elérjük a technológiai szingularitást. Ez a kifejezés a magyar származású Neumann Jánostól származik, azt jelenti, ez lesz az a pillanat, amikor egy magunknál intelligensebb fajt fejlesztünk ki. Ettől már nem állunk távol: az IBM tavaly tette közzé, hogy már dolgoznak egy olyan számítógépen, amely szagol, lát, hall és ízeket érez, így következtetéseket vonhat le, például ha köhögünk, tudja, hogy megfáztunk. Az optimista transzhumanisták szerint leszünk olyan bölcsek, hogy felelősségteljesen cselekszünk, mások úgy gondolják, egy újabb atombombát tartunk a kezünkben. Hogy mindebből mi sül ki, az a jövő titka.

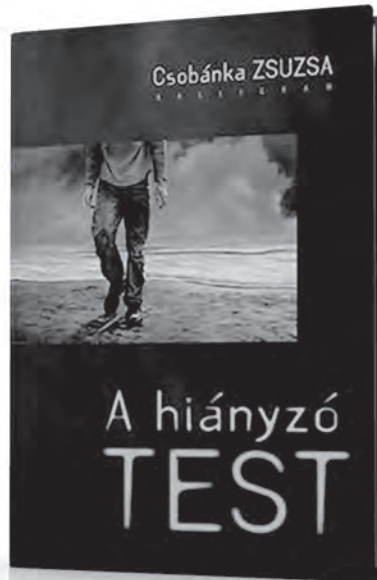
Jelenet a *Gattaca* című filmből

A tizedik napon

A legszorgalmasabb pályakezdő magyar prózaíró. Ezzel a kegyetlen, és igaztalan mondatokkal kell kezdenem a Csobánka Zsuzsáról szóló ajánlást. Az olvasót pedig arra kell kényszerítenem: értse meg igazán ezt az állítást ahhoz, hogy kedvet kapjon a regényhez. Igaztalan megállapítás, mert ez a könyv Csobánka harmadik regénye (a *Belém az ujját* és a *Majdnem Auschwitz* után), semmiképpen sem nevezhetjük hát pályakezdőnek. Prózát ráadásul két verseskötet után kezdett publikálni, évek óta ismert szereplője a kortárs magyar irodalomnak. Kegyetlen is ez a kezdés, mert a „szorgalmas” nagyon könnyen jelentheti a „sokat, túl sokat író”, a „grafománt”, és az unalmast is. Ám most másfajta szorgalomról van szó: Csobánka Zsuzsa regényei pontosan kijelölnek egy problémát, ügyet, egy keretet, tesznek egy ígéretet az olvasó felé, és azt az ígéretet a lehető legnagyobb következetességgel (vö. szorgalommal) igyekeznek beváltani. Tisztességes és munkás szövegeket ad közre, minden mondatba beledolgoz valamit, ami izgató vagy

Minden mondatba beledolgoz valamit, ami izgató vagy kényelmetlen: semmiképpen sem unalmas

kényelmetlen: semmiképpen sem unalmas.

A *Belém az ujját* szexualitást ígér, és ad is, és elvisz addig, amíg a Csobánka-szövegek elérik a kimondhatóság, végigírhatóság határát. Kicsit provokál, kicsit ágyingózik a figyelemért, de aztán mindent megtesz azért, hogy ki is érdemelje azt.

A *Majdnem Auschwitz* a második és harmadgenerációs túlélők, az általuk hordozott, ismert és ismeretlen történetek könyve. Annak a története, mit lehet még megérteni, mit nem lehet már elmesélni, kimondani. Határ-regény ez is valahogyan abban az értelemben, ahogy határ-szöveg a *Belém az ujját* is.

Ennek a második regénynek a folytatásaként jelent meg idén *A hiányzó test*, amely szintén harmadgenerációs történet, és szintén azt boncolgatja, mit lehet még megmutatni, egyáltalán mit jelent a „megmutatás”, a „képesség”, a képen szereplő test. Van-e a láthatón túl valami? És a nem látottakon innen mi van? A szó hogyan válik képpé, a kép szavá, kik és miért osztoznak a perspektíván? Hogyan élnek azok, akiknek ismeretei töredékes, akiknek nincs, mert nem lehet, érzéki vagy érzelmi kötődése a múlthoz? És azok, akiknek nagyon is van, és ez a kötődés nehezen vihető teher?

A *Majdnem Auschwitz* szereplője, Goran Gasparović tér vissza

ebben a kötetben, követhetjük, mint a jugoszláv háború elől menekülő vajdaságait, mint más háborúk emlékével küzdőt. Csehországban Izaak Zinger lengyel-zsidó túlélővel ismerkedik meg, aki lánya emlékével küzd. Goran ikonfestő. Nap mind nap szembesül azzal, hogyan lehet megidézni a nem jelenlévőt a jelenlévőkben, a nem létezőt a létezőkben. „Hogy milyen a festészet? Az olyan, mintha Isten lennél, mondjuk a tizedik napon. Már mindent megteremtettél, de még valamit kéne csinálnod, mert unalmas. De már nincs mit.” Így hangzik a művészeti program és önvizsgálat, a vádbeszéd. Tanítványa, Joanna Maya Goran ikonját restaurálja, így festi saját önarcképét, az egymást kutató generációk önmagukra találnak, ha lehetséges egyáltalán bármiféle felismerés, önismerés ebben a kelet-európai, háborút háborúba öltő térségben, ahol az emberek saját és közös félelmeiknek, feledésüknek, érzékenységének és érzéketlenségének vannak kiszolgáltatva.

Családi titkok, szerelmi szálak szövődnek és oldódnak ebben a regényben – szorgalmasan. Csobánka ráérősen ír, hagyja megszületni a hangulatokat, képeket. Szerzőként sodródik ezekkel, és gyakorta sodorja az olvasót is. Nyitva marad a kérdés, hogy mire elég számára az a bizonyos tizedik nap. Mindenképpen hozzátesz valami fontosat, mint harmadgenerációs túlélő, amit az első és másodgenerációsok elmondanak. Az idén két ilyen fontos regény is megjelent, Végel László *Neoplantája* és Norman Manea *Odúja*. Érdemes ezekkel együtt olvasni Csobánka *A hiányzó test* című regényét. Sok mindent meg lehet érteni abból, hogyan csúsznak össze az idők, hogyan lehet (vagy nem lehet) rendet tenni a terek között, miféle karakterek, viszonyok születtek meg és születtek újjá a történelmi katasztrófák után.

CSOBÁNKA ZSUZSA: *A hiányzó test*, Kalligram, Pozsony, 2014.

PARÁSZKA BORÓKA

Sportra hangolva Püspökfürdőn

A szokásostól eltérő tematikát választott szeptemberi szakmai konferenciájának a Magyar Ifjúsági Értekezlet. Tizenkét év után első alkalommal az idén a sport lett az alaptémája a hagyományos MIÉRT Akadémiának. A Nagyváradi melletti Püspökfürdőn tartott találkozón neves előadók és ismert sportemberek vettek részt. Amint azt már a megnyitón hangsúlyozta Szabó József, az ernyőszervezet elnöke, idén az volt a cél, hogy rávilágítsanak az egészséges életmód és a rendszeres mozgás fontosságára, továbbá világos képet kaphassanak az erdélyi magyar fiatalok sportolási lehetőségeiről. Ami azt illeti, a diagnózis eredménye lehangoló, ugyanakkor egyértelművé vált, mely sportágak azok, amelyek elsőbbséget élveznek, amikor a támogatásokat osztják. BORSI BALÁZS összefoglalója.

A háromnapos MIÉRT Akadémia mindegyik napjára kijutott a sportos előadásokból. Az első délutánon Kereskényi Gábor Szatmár megyei parlamenti képviselő elevenítette fel a Szatmárnémeti Városi Sportklub létrehozásának, felvirágoztatásának és jelenlegi agóniájának történetét. Szatmári kollégája mellett foglalt helyet Benedek Csaba, Székelyudvarhely alpolgármestere, aki arról beszélt, mekkora felelőssége van a helyi önkormányzatoknak a sportélet fellendítésében.

A párbeszédből egyértelműen kiderült: a sportot támogatni kell, különben nem fenntarthatók a klubok. A szponzorpenzerek eredményfüggők, ezért arra sem lehet gondolni, hogy a támogatóktól folyik a pénz a sportegyletekbe. Kevés kivétellel önkormányzati támogatással, tehát közpénzből működnek a klubok, amelyek így értelemszerűen kisebb-nagyobb pénzügyi terhet jelentenek a településeknek. Kereskényi Gábor példaként hozta fel a szatmárnémeti sportklubot, melyre annak dicsőséges idején valamivel több mint 3 millió lejt költöttek, míg a kolozsvári tanács a tizenkétszeresét tudta ugyanarra a célra fordítani. Ebből

Jenei Imre
mesteredző

kifolyólag eltérők a körülmények és az eredmények is. Benedek Csaba szerint éppen ezért nem lehet pusztán az eredményeket nézni, amikor összehasonlítjuk a csapatokat, meg kell nézni azt is, melyik hogyan és mennyiből tartja fenn magát. A lehetőségek a pénz(hiány) miatt nagyban korlátozódnak, a problémák okai, mint látszik, sokrétűek, és a feladatok sokszor meg is haladják a fenntartók adottságait.

Benedek Csaba kérdésre válaszolva hangsúlyozta: a professzionális kategóriát külön kell kezelni, mert ott teljesen eltérők mind az elvárások, mind a kiadások. Ennek ellenére, mivel a profi klubokat is nagyrészt közpénzből tartják fenn, szükség van rájuk, mert ezek „termelik ki” a példaképeket, akikre nagyon nagy szükség van. Példaképpen a székelyudvarhelyi felnőtt férfi kézilabdacsapatot említette, amely komoly eredményeket ért el, ismert játékosok alkotják, ezért jelentős az utánpótlás-nevelésben résztvevők száma is.

Ha többet költenénk a sportra, akkor kevesebbet kellene az egészségügyre (Jenei Imre)

Nézők nélkül nincs játék

A MIÉRT Akadémia második napja lényegében a futballról szólt. Két olyan szakembert hívtak meg a szervezők, akik érkezésének a hírére megtelt a konferenciaterem. Jenei Imre futballszakember, BEK-győztes edző, volt romániai és magyarországi szövetségi kapitány szavaira különösen figyelt a publikum, mélyes csend volt a teremben, amikor a mesteredző beszélt. A várva várt előadás azonban szűk hárompercesre sikeredett, aztán Boros Péter nagyváradi sportújságíró kérdezgette a meghívottat, hogy minél többet kihúzzon belőle, később pedig a közönség tagjai is szóhoz jutottak néhány kérdés erejéig.

Ha többet költenénk a sportra, akkor kevesebbet kellene az egészségügyre – indította mondanóját Jenei Imre, aki fájjalja, hogy mi minden fontosabb manapság a rendszeres testmozgásnál. Sajnálja, hogy a gyermekek már nem járnak ki a grundra, pedig az ilyen „grundfocistákból” lettek világbajnokok is. Igaz, a grund helyett ma már inkább a műfüves kispálya a jellemző. Fontos lenne, hogy a gyermekek közösségbe járjanak és sportoljanak, focizanak, mint annak idején, mert ez a társasági élet sok mindenre megtanította őket, legfőképpen a sport szeretetére. „Nagyon vigyázzanak a gyermekekre, akik szeretnek sportolni! Lehet, hogy nem lesz mindből bajnok, de hogy egészségesek lesznek, az biztos” – mondta Jenei Imre, aki a tanügyi rendszer ama módosítását is bírálta, amely csökkentette a testnevelés órák számát a közoktatásban. A Bukaresti Steauával 1986-os BEK-győztes edző szerint a tornatanárok hozzáállása sem a legmegfelelőbb, mert nekik kellene megtanítaniuk a gyermekeknek az alapokat, és ők kell legyenek azok, akik a tehetségeket elindítják és kompetenciáik szerint kiválasztják nekik a legmegfelelőbb sportágat.

„Az az igazság, hogy a gyermekeknek manapság más elfoglaltságaik vannak. Nem mondom én, hogy nem jó tévét nézni, hiszen tartani

▷ kell a lépést a technikai fejlődéssel, de vigyáznunk kell arra, hogy ez számunkra ne visszafejlődés legyen” – tanácsolta a szakember.

Élete nagy állomásairól és a futballhoz kötődő szeretetéről vallva elmondta: ő is egy aradi grundon kezdte rúgni a rongylabdát, ott figyeltek fel rá, majd innen került be egy helyi sportiskolába, ahonnan játékosnak a bukaresti Steauához igazolt. Ügyvéd szeretett volna lenni, de az élet másképpen hozta. A középiskolát Aradon magyarul, ám a testnevelés egyetemet már románul végezte el a fővárosban. Előbb a bukaresti klub ifjúsági, majd a felnőtt csapatának edzője lett, és ezzel érte el legnagyobb eredményét, '86-ban megnyerték a Bajnokcsapatok Európa Kupáját. Fontos azonban azt is megjegyeznünk, hogy még további két alkalommal volt a győzelem kapujában, hiszen még egyszer játszott döntőt, egyszer pedig az elődöntőig eljutott ugyanazzal a csapattal. „Tehát volt jó pár olyan év, amikor meghatároztuk az európai focit” – hangsúlyozta a futballszakember.

Az 1986–1990 között a román, míg 1992–1993-ban magyar futballszövetségi kapitány elmondta: büszke arra, hogy az ő idejében a román válogatott kijutott az Európa-bajnokságra, és reméli, hogy „a román csapat ismét ki tudja küzdeni az Eb-részvételt, annak ellenére is, hogy most egy csoportba került magyar barátainkkal”. A Magyarországon töltött éveiről szüksézávan csak annyit mondott: megtisztelő volt számára a magyar válogatottat vezetni, de nehezen tudott dolgozni, mert úgy néztek rá, mint „egy erdélyire”. A nagyváradi mesteredző egy történetet is megosztott hallgatóságával. Puskás Öcsi, hazatérve Spanyolországból, a Magyar Labdarúgó Szövetségnél dolgozott Jenei Imre kapitánysága idején. Egy alkalommal edzőmeccs szervezését kérték az MLSZ-től, mire „mindenféle nagy neveket” soroltak, válogatottakat, amelyekkel lehetne játszani. Öcsi bácsi azt tanácsolta Jeneinek, ne fogadja el ezeket, mire a szövetségi kapitány értetlenül fordult oda Puskás Öcsihez, aki azzal folytatta: ezek mind megvernek minket, és már mehetünk is haza...

„Struktúrák nélkül nincs eredmény, mindent az alapoknál kell kezdeni, akár egy ház építésekor” (László Csaba)

László Csaba, a litván és az ugandai válogatott volt szövetségi kapitánya

Kérdésre válaszolva a mai magyar futballválogatotról, illetve ennek jövőjéről Jenei Imre azt mondta, nehéz megjósolni, mikorra sikerül egy olyan csapatot összeállítani, amelyik helytállhat az európai vagy akár a világversenyeken. A „projektet” a gyermekeknél kell kezdeni. (Ehhez képest a csapat 38 éves kapusa éppen korrekortot fog dönteni Bukarestben sz. m.). „Mindenholt vannak tehetséges gyerekek, akikkel foglalkozni kell. Az edzőnek pedig nem csak edzenie kell a csapatot, hanem tanítani is, egyúttal apának is kell lennie a kisgyermek számára. Ugyanakkor azt se feledjük: a futball olyan, mint a színház, a nézők nélkül nincs játék”.

Mindent az alapoknál kell kezdeni László Csaba székelyudvarhelyi származású edző, az MTK Budapest nemzetközi játékosmegfigyelő-rendszerének igazgatója, Litvánia és

Uganda volt szövetségi kapitánya szervezési oldalról közelítette meg a témát. A neves szakemberrel Boros Miklós kolozsvári sportújságíró beszélgetett a MIÉRT Akadémián.

A sportember szintén az utánpótlás-nevelést emelte ki elsőszámú feladatként. Mint mondta, minden sportklubnak az akadémia az egyik fontosabb ága, mert „struktúrák nélkül nincs eredmény, mindent az alapoknál kell kezdeni, akár egy ház építésekor”. A klubnál, jelenlegi munkahelyén, most azon dolgoznak, hogyan tudják biztosítani a hosszú távú fennmaradást. Ahhoz, hogy a klub megfelelően működjön, mind az edzőnek, mind a játékosoknak harmóniában kell lenniük azokkal a törekvésekkel, amiket a klub képvisel. A játékosok esetében sem elegendő a tehetség, ennél sokkal többre van szükség.

A ifjúság-nevelés kérdése kapcsán László Csaba elárulta, klubjánál azon gondolkodnak, hogy olyan rendszert építsenek ki, amelybe bekapcsolódhatnak azok az ifjú sportemberek is, akiknek a lehetőségeik jelenleg nagyon beszűkültek. Ilyenek a 14-15 éves ifi focisták, akik jobb híján külföldön keresik a boldogulást, de általában nem találják meg, és kiégve, elfáradva, csalódottan térnek haza, ahol ráadásul a társadalmi befogadással is problémák vannak. Sokan úgy néznek rájuk, hogy „hazajöttek, mert már külföldön sem kellenek”. A gyermeket nem szabad kiszakítani környezetéből. „Azt szeretném megteremteni, hogy társadalmi szinten a szülő jöjjön rá, hogy Magyarországon belül is vannak lehetőségek gyermekeik tehetségének kibontakoztatására és gondozására”.

A sportember azt is elmondta: nem felejtette el, honnan indult, és szeretné megteremteni annak a lehetőségét, hogy a tehetséges külföldi magyar sportolók se vesszenek el, és ha már nem férnek be a romániai keretbe, akkor beférjenek a magyarországi. Fontos ezeknek a fiataloknak a képzése is, és a magyar állampolgárságon keresztül, ha erre lehetőség lesz, akkor miért ne lehetnének ott a magyar csapatban? Ezt a kérdést nem ideológiai vagy politikai, hanem sport alapon kell megközelíteni – mondta László Csaba.

atja, mert Tófalvi Évával egyetemben vallja, hogy „megfertőződött”, a sport olyan, hogy „ha egyszer elkezded, nem tudod abbahagyni”.

Tófalvi Éva szintén mesélt a kezdetekről, az első vereségekről, majd arról az útról, amit megtett addig, hogy sikeres, Európa-szerte elismert sportoló váljon belőle. Ugyanakkor elmondta, bár szerte a nagyvilágban ismerik a nevét és felnéznek rá eredményei miatt, itthon elmarad az elismerés. „Itt mindig kétszer többet kell megtegyél azért, hogy egyenlőként kezeljenek” – mondja a biatlonista. Ha megnyer egy világversenyt, jó esetben egy rövidhír kerül be erről az országos sportújságokba, bezzeg ha egy –escu nevű társa érne el hasonló eredményt, azzal tele lenne a sajtó – sommázza Tófalvi Éva.

Zsigmond Zoltán arról mesélt, a gyorsmotorozás mennyire gyerekcipőben jár Romániában. Mint kiemelte, őket nem szabad összekeverni azokkal, akik az országutakon vagy a városi utcákon száguldoznak. A hivatalos sportmotorozás drága mulatság, ellenőrzött körülmények között zajlik. Olyannyira, hogy Romániában eddig nem is volt pálya, amin gyakorolhattak, ezért is külföldre kellett menniük. Most Bukarestben építettek egyet, illetve egy másikat terveznek Marosvásárhely mellé.

A közönség soraiból Novák Ede kapott egy olyan kérdést: mit érez olyankor, amikor győzelme esetén a román himnusz szólal és a román trikolt lengeti a szél a tiszteletére. A londoni olimpia után néhányan támadták is, amiért a román lobogót lengette meg az aranyérem-szerzés után. A paralimpikon kerékpáros válaszul csak annyit mondott, neki az csak annyit jelentett: „legyőztelek”.

A saját pénzüket áldozzák A MIÉRT Akadémia harmadik, egyben zárónapja is tartogatott érdekfeszítő programot. Három remek sportolót hívtak meg a szervezők, és az előadás a vártnál is jobban sikerült. Novák Ede paralimpiai, világ- és Európa-bajnok kerékpározó, a Román Kerékpár Szövetség elnöke, Tófalvi Éva világkupa győztes csíkszeredai biatlonista és Zsigmond Zoltán kolozsvári származású gyorsmotoros beszámolója bepillantást engedett a profi sportolók hétköznapijaiba. Boros Miklós körkérdéseire felváltva válaszoltak a meghívottak.

Novák Ede ismertette élete első versenyének menetét és csúfos eredményét. Az első kudarcok késztették arra, hogy eddze és fejlessze magát. 1996-ban bekövetkezett balesete miatt gyökeres változást vett az élete. Miután felépült, kerékpároz-

Zsigmond Zoltán,
Tófalvi Éva
és Novák Ede

A SZERZŐ FELVÉTELEI

„Itt mindig kétszer többet kell megtegyél azért, hogy egyenlőként kezeljenek”
(Tófalvi Éva)

ni kezdett, majd csapatot alapított, és két évvel ezelőtt Londonban a paralimpián aranyérmet szerzett. Naponta számtalan nehézséggel kell megküzdnie. Csapatát jószerével saját pénzéből finanszírozza, az állam a szövetségen keresztül alig segít valamit, sőt gyakran mintha inkább hátráltatná őket. „Azért harcoltam, hogy bajnok legyek, hogy úgy tekintsenek rám az emberek, mint a kitartás jelképére” – mondja a sportoló, aki elismeri, ennek a pályának is megvannak a hátrányai, rengeteg lemondással és áldozattal jár. Kellemetlen élményként a rengeteg utazást említette többször. Mint mondta, évente úgy négyszázszor csomagol be és ki, 25 ezer kilométert kerékpározik, saját autójával úgy 50 ezer kilométert vezet, plusz a szolgálati autójával és a repülőgéppel megtett utak. Ennek ellenére foly-

HIRDETÉS

XXIII.
KÖZGAZDÁSZ
VÁNDORGYŰLÉS

A MODERN ERDÉLY
GAZDASÁGI JÖVŐKÉPE

SZÉKELYUDVARHELY, 2014. OKTÓBER 17-19.

Egy telefon, egy helyszín

Megszokhattuk, egy átlagos filmben több helyszínen zajlik a cselekmény, és el sem tudjuk képzelni, milyen lehet, ha „ki sem mozdulunk” másfél-két órán keresztül. A Mozimustra új kiadásában KUSTÁN MAGYARI ATTILA két olyan alkotást mutat be, amelyek fenntartják a néző érdeklődését annak ellenére, hogy mindvégig egy helyen játszódnak.

Egy autó, egy telefon: Locke

Steven Knight tavalyi filmje, a *Locke* az elmúlt évek egyik legerősebb drámája lehet. Főszereplője, Ivan Locke sikeres építész, megbízható családapa és férj hírében áll, az élte egy szerencsétlen estének köszönhetően azonban romokba dől. A film akkor indul, amikor Locke beül autójába, és elindul valahová. Szól a telefon, felveszi, és beszél. Aztán ismét csörren a telefon, és míg vezet, beszél. Mindez másfél órán át, úgy, hogy egy pillanatig sem unjuk meg a történeteket (illetve a párbeszédet).

Kiderül, megcsalta feleségét, hogy éppen ahhoz a nőhöz igyekszik, aki megszülni készül a törvénytelen gyereket, s másnap reggel egy hatalmas épület alapjának megöntésénél kellene jelen lennie, de nem fog.

A másfél óra annyira mozgalmas, mintha akciófilmet néznénk. Locke egy szimpatikus ember, akit félrelépése ellenére szerethetünk. Nem véletlen, hogy a cementtel foglalkozik: azt vallja, a stabilitás fontos, és – mint kiderül, apjával ellentétben –

Koporsóba zárva a Buried hőse

Mindvégig egy embert látunk, a történeteket, a telefonban megszólalókat csak halljuk, de soha nem látjuk

Jelenet a Locke-ból. Szól a telefon

jó döntéseket akar hozni, amelyekkel minden problémát meg tud oldani. Ezt az álláspontját végig fenntartja, és láthatjuk, amint az autóban, a beszélgetések során összefüggő szálak kibogozódni látszanak...

Egy koporsó, egy telefon: Élve eltemetve

Azon túl, hogy egyetlen helyszínen játszódik a Rodrigo Cortés rendezte *Élve eltemetve* (Buried) is, csak nem autóban, hanem a föld alatt, egy koporsóban, ebben a filmben is megjelenik a telefon. A film főszereplője, Paul Conroy Irakban teljesít szolgálatot, egy támadás során azonban elveszíti eszméletét, és mikor visszanyeri, egy koporsóban találja magát.

A koporsóban talál egy öngyújtót, egy kis pálinkát, egy ceruzát, egy kést és a mobiltelefont. Amint szabaddá teszi bekötött kezeit, a telefont próbálja, de vagy üzenetrögzítőt tárcsáz, vagy olyan ismerőst, aki közömbösen áll a hallottak előtt, a hivatali emberek sem értik meg, mi is történt vele. Végül megcsörren a telefon, és elrablói közlik vele, másfél órája van arra, hogy összeszedje az ötmillió dolláros váltságdíját.

Conroy végül látszólag segítséget kap, megígérik neki, hogy megkeresik és kimentik. Azzal biztatják: más is járt így, és sikerült segíteniük rajta, bizzon hát bennük.

A film másfél óra körömrágás és kétségbeesett ötletek kitalálása a néző részéről. Klausztrófiát is okozhat, képes arra, hogy behúzzon minket a koporsóba, elhitesse velünk, hogy fogy a levegőnk, merül a mobilunk, lassan már a gyújtó sem ég, és itt maradunk.

A színész – ahogyan az előbb is mertetett filmben is – a hátán viszi az egész művet, hiszen mindvégig egy embert látunk, a történeteket, a telefonban megszólalókat csak halljuk, de soha nem látjuk. Mindkét alkotás bizonyítja, hogy alkotó és néző együttműködésével születik meg a mű, és nem kell hatalmas költségvetés, különleges helyszínek ahhoz, hogy együtt lélegezzünk a főhőssel.

Kolozsvári Állami Magyar Színház

Október 4-én, szombat este 8 órakor
ORSZÁGOS BEMUTATÓ

Október 8-án, szerda este 8 órakor

Georges Feydeau

Vidéki jegyesek

nagytermi előadás

Rendező: Alexandru Dabija

Október 5-én, vasárnap este 8 órakor
ŐSBEMUTATÓ

Október 7-én, kedd este 8 órakor

Nona Ciobanu

Aki elzárja az éjszakát

stúdióteremben

Rendező: Nona Ciobanu

16+

www.biletmaster.ro

Nona Ciobanu

Aki elzárja az éjszakát

Rendező: Nona Ciobanu

ŐSBEMUTATÓ: Október 5-én, vasárnap este 8 órakor

KÖVETKEZŐ ELŐADÁSOK: Október 7-én, kedden
és 30-án, csütörtökön este 8 órakor

A Kolozsvári Állami Magyar Színház stúdiótermében

16+

www.biletmaster.ro

